

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Ing. Ivan Fritz

Rigorózní práce

**ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB
(SROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY
V ČR, SR, SRN a USA)**

Vedoucí rigorózní práce: JUDr. Petr Novotný

Katedra: Katedra finančního práva a financí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16. prosince 2008

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 16. prosince 2008

Ivan Fritz

Ivan Fritz

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Petru Novotnému za připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této rigorózní práce.

Obsah

1. ÚVOD	- 4 -
2. OBECNĚ O ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB.....	- 5 -
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB V ČESKÉ REPUBLICCE	- 7 -
LEGISLATIVA.....	- 7 -
KONSTRUKCE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	- 7 -
<i>Zdaňovací období</i>	- 7 -
<i>Poplatník</i>	- 8 -
<i>Předmět daně</i>	- 8 -
<i>Základ daně</i>	- 16 -
<i>Sazba daně</i>	- 21 -
<i>Úprava vypočtené výše daně</i>	- 22 -
<i>Zamezení dvojímu zdanění (§ 38f Zákona)</i>	- 24 -
SPRÁVA A VÝBĚR DANĚ	- 29 -
<i>Daňové přiznání</i>	- 29 -
<i>Zálohy na daň z příjmů</i>	- 30 -
<i>Daň vybíraná srážkou u zdroje a zajištění daně</i>	- 32 -
4. PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE NĚMECKO	- 33 -
LEGISLATIVA.....	- 34 -
KONSTRUKCE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB V SRN	- 35 -
<i>Zdaňovací období</i>	- 35 -

<i>Poplatník</i>	- 35 -
<i>Předmět daně</i>	- 35 -
<i>Sazba daně</i>	- 39 -
<i>Slevy na dani</i>	- 42 -
<i>Podpora rodinné politiky v rámci DPFO</i>	- 43 -
ZJIŠTĚNÍ ZÁKLADU DANĚ	- 44 -
<i>Přírůstek stavu majetku podniku (§ 4 odst. 1 EStG)</i>	- 47 -
<i>Přebytek příjmů nad výdaji (§ 4 odst. 3 EStG)</i>	- 47 -
<i>Průměrné sazby (§ 13a EStG)</i>	- 48 -
ÚPRAVA ZÁKLADU DANĚ	- 48 -
ZDANITELNÝ PŘÍJEM	- 48 -
<i>Daňová ztráta</i>	- 48 -
<i>Zvláštní výdaje dle § 10 EStG</i>	- 49 -
SPRÁVA A VÝBĚR DANĚ	- 50 -
5. PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB VE SLOVENSKÉ REPUBLICE	- 53 -
LEGISLATIVA	- 53 -
KONSTRUKCE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB V SR	- 53 -
<i>Zdaňovací období</i>	- 53 -
<i>Poplatník</i>	- 53 -
<i>Předmět daně</i>	- 53 -
<i>Základ daně</i>	- 55 -
<i>Sazba daně</i>	- 58 -

SPRÁVA A VÝBĚR DANĚ.....	- 59 -
<i>Daňové přiznání.....</i>	- 59 -
<i>Zálohy na daň z příjmů.....</i>	- 59 -
<i>Daň vybíraná srážkou u zdroje.....</i>	- 60 -
<i>Zajištění daně.....</i>	- 61 -
<i>Úprava vypočtené výše daně.....</i>	- 61 -
6. PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH.....	- 63 -
LEGISLATIVA.....	- 64 -
KONSTRUKCE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB.....	- 64 -
<i>Zdaňovací období.....</i>	- 64 -
<i>Poplatník.....</i>	- 65 -
<i>Předmět daně.....</i>	- 65 -
<i>Sazba daně.....</i>	- 71 -
ÚPRAVA VYPOČTENÉ VÝŠE DANĚ.....	- 73 -
SPRÁVA A VÝBĚR DANĚ.....	- 75 -
7. ZÁVĚR.....	- 78 -
<i>Rovná vs. lineární daň z příjmů.....</i>	- 80 -
<i>Spravedlnost daně z příjmů a názory de lege ferenda.....</i>	- 82 -
8. ZUSAMMENFASSUNG DER RIGOROSUMSARBEIT.....	- 85 -
9. POUŽITÉ ZKRATKY.....	- 88 -

1. Úvod

Pro svoji rigorózní práci jsem si vybral téma *Zdanění příjmů fyzických osob (srovnání právní úpravy v ČR, SR, SRN a USA)*. Téma zdanění příjmů jednotlivých občanů považuji za velmi poutavé. Daň z příjmů je i pro mnoho lidí první daní, která je napadne při dotazu na zdanění.

Vzhledem k obsáhlosti tématu jsem si k bližšímu srovnání s ČR vybral právní úpravu na Slovensku, v SRN a v USA.

V případě Slovenské republiky jde bez diskuzí o jednoznačnou volbu. Nejenom proto, že jsme do roku 1993 sdíleli jeden stát, ale zejména kvůli daňovým reformám provedeným na poli zdanění příjmů fyzických osob našimi východními sousedy. Daňové reformy byly součástí balíku reforem veřejných financí. Studium těchto reforem pro nás může být šancí, jak se vyvarovat některých chyb, protože i v České republice je čím dál zřejmější naléhavost úpravy systému veřejných financí.

K výběru SRN jsem přistoupil pro jeho roli hospodářského tahouna evropské unie. Navíc jde o jednoho z čelných zastánců modelu sociálního státu. V jeho daňovém systému tak najdeme, zejména z pohledu jednotlivců, zajímavé prvky. Tento náš západní soused je pro srovnání zajímavý i kvůli historickým reminiscencím. Startovní podmínky na začátku minulého století byly pro tehdejší blízkost našich zemí víceméně stejné, v cíli daném dnešním datem jsme ovšem každý na jiném stupni.

Poslední zemí mého srovnání jsou Spojené státy americké. K jejich volbě mě vedl zejména zájem o bližší prozkoumání země, která náleží do anglosaského právního režimu. Považoval jsem za zajímavé analyzovat přístup USA ke zdanění příjmů fyzických osob. Hlavním motivem tohoto zájmu byla pověst Spojených států amerických jako země s nejliberálnějším podnikatelským prostředím a nejpružnějším pracovním trhem. Doufal jsem, že bych na základě porovnání přístupu ke zdanění příjmů fyzických osob v USA a v ostatních zkoumaných zemí mohl identifikovat případné možnosti směřování domácího daňového systému.

2. Obecně o zdanění příjmů fyzických osob

Daň z příjmů lze považovat za jednu ze základních složek daňových soustav jednotlivých států. Významnost této daně vyplývá nejen ze skutečnosti, že zajišťuje podstatnou část příjmů plynoucích do veřejných rozpočtů, nýbrž také tím, že postihuje pravidelně příjem poplatníka a citelně tak zasahuje do jeho soukromé sféry. Lze ji zařadit do kategorie daní přímých, daní důchodových, daní vybíraných srážkou i daní vybíraných na základě daňového přiznání, daní se shodnou osobou plátce a poplatníka stejně jako daní, kde osoba plátce a poplatníka totožná není.

V reáliích České republiky mohou být dle článku 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod daně uloženy jen na základě zákona, tento ústavní požadavek je u daně z příjmů splněn zákonem č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, který daň z příjmů dělí na daň z příjmů právnických osob a daň z příjmů fyzických osob. Zákonná úprava zdaňování příjmů fyzických osob je dána i v Německu, na Slovensku a v USA.

Daň z příjmů fyzických osob je jednou z nejběžnějších daní. V současnosti nalezneme pouze několik států, kde se tato daň nevybírání (např. Bahamy či Omán). V počátcích jejího vybírání byly sazby nízké, nicméně postupem času a zejména po 2. světové válce v souladu s ekonomickou doktrínou keynesiánství značně vzrostly. Obrácení trendu nastává v 80. letech minulého století, kdy začínalo být zřejmé, že zásahy keynesiánců způsobují prohlubující se hospodářské problémy. Pro daň z příjmů fyzických osob je dále typické, že byt' netvoří rozhodující položku daňových příjmů je poměrně administrativně náročná. To vyplývá z vnitřní diferenciací zdaňovaných důchodů. Další těžké rány jednoduchosti konstrukce DPFO zasazují snahy o sociální spravedlnost, kdy odraz individuality poplatníků mohou zprostředkovat pouze početné výjimky ze základní úpravy.

Na druhé straně je DPFO oblíbeným nástrojem k posilování spravedlnosti a efektivity daňové soustavy. Pro využívání DPFO tímto směrem mluví zejména:

- Jednoduchost nastavení progresivního zdanění, kdy nižší důchody jsou zdaňovány relativně méně než vyšší důchody. Tak lze velmi efektivně přerozdělovat důchody ve společnosti, protože daň odpovídá platební schopnosti poplatníka. V České republice byl tento systém využíván do konce roku 2007. Poté zvítězil názor, kdy by se těžiště zdaňování mělo přesunout na spotřebu a naopak snížením daní by se měla podpořit

ekonomická aktivita obyvatel.

- Progresivní prvky ve zdanění příjmů FO působí jako automatický hospodářský stabilizátor a umožňují plynule vyrovnávat hospodářské cykly. Toho je dosaženo tím, že vyšší důchody jsou zdaňovány více a nižší důchody méně. Přes zdanění je tak regulována spotřeba obyvatel a tím se rovněž zamezuje přehřátí ekonomiky, případně je poháněn hospodářský růst. Daň se chová neutrálně k cenovým relacím jednotlivých druhů zboží, kdy na rozdíl od daně spotřební nedochází k substitucím. Proti tomu mluví ovšem teorie neokonzervativců a Lafferova křivka, podle kterých dochází při určité míře zdanění k substituci práce za volný čas.

3. Právní úprava zdanění příjmů fyzických osob v České republice

První stopy zdanění příjmů v českých zemích najdeme ve výdělkové dani zavedené v roce 1812 a v domovní dani z roku 1820. Osobní důchodová daň sama byla pak zavedena v roce 1849. Daň z příjmů fyzických osob odpovídající podmínkám moderní tržní ekonomiky byla u nás zavedena od 1. ledna 1993. Základním principem je zdanění „globálního důchodu“ poplatníka, tedy snaha o podchycení všech zdrojů příjmu. Ve skutečnosti je tento požadavek, který formuloval již Adam Smith, iluzorní a těžiště zdanění najdeme u peněžních příjmů. Jejich nejvýznamnější a nejsnáze zdanitelnou částí jsou potom důchody pracovní, které tvoří zhruba tři čtvrtiny všech zdanitelných příjmů.

Legislativa

Základní normou upravující zdanění příjmů FO je zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**Zákon**“), který byl k 1. červenci roku 2008 již 98 krát novelizován.

Poslední zásadní novela je součástí reformních kroků k ozdravení veřejných rozpočtů vlády pod vedením premiéra M. Topolánka. Do této novely jsou rovněž zakomponovány některé z tezí programového prohlášení vlády. Lze říci, že tato novela přinesla zatím nejzásadnější změny do oblasti zdaňování příjmů v historii tohoto Zákona. Zdaňování podle této novely je uvalováno od 1. ledna 2008.

V souvislosti se zmiňovanou reformou z pera členů ODS je nutné zmínit výsledky průzkumu agentury STEM, o kterém informovaly ve svém vydání ze čtvrtka 11. prosince 2008 Hospodářské noviny, ze kterého vyplývá, že 42 % voličů ODS odmítá rovnou daň z příjmů.

Konstrukce daně z příjmů fyzických osob

Zdaňovací období

Zdaňovacím obdobím se v souladu s § 17a Zákona rozumí:

- kalendářní rok;
- hospodářský rok;

- období od rozhodného dne fúze nebo převodu jmění na společníka anebo rozdělení obchodní společnosti nebo družstva do konce kalendářního roku nebo hospodářského roku, ve kterém byly fúze nebo převod jmění na společníka anebo rozdělení zapsány v obchodním rejstříku, nebo;
- účetní období, pokud je toto účetní období delší než nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců,

příčemž základní časový interval je kalendářní rok. Výjimky z tohoto pravidla stanoví zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Poplatník

Osobu poplatníka definuje Zákon v § 2. Jsou jimi všechny fyzické osoby, které mají bydliště v ČR nebo se zde obvykle zdržují (daňoví rezidenti). Daňová povinnost je neomezená, tzn. nejen na příjmy ze zdrojů v ČR, ale i ze zahraničí.

Definice daňových nerezidentů nebyla poslední novelou dotčena, nově však u nich není možné při výpočtu záloh na DPFO zaměstnavatelem přihlížet daňovému zvýhodnění na vyživované dítě a některým slevám na dani. Tito daňoví nerezidenti mohou získat tyto úlevy až na základě daňového přiznání, tj. s časovým zpožděním. O této skutečnosti, kterou po hříchu nacházíme i u ostatních zkoumaných zemí, se zmíním v dalším textu.

Vymezení poplatníka daně z příjmů fyzických osob je totožné s vymezením tohoto poplatníka dle Zákonů Slovenské republiky.

Zmírnění neomezené daňové povinnosti se uplatní u osob, které na území ČR pobývají sice trvale (nebo se zde převážně zdržují) za účelem léčení nebo studia. Ti pak mají daňovou povinnost pouze ze zdrojů na území ČR (stejně jako zvláštní kategorie poplatníků o nichž tak stanoví případné mezinárodní smlouvy).

Předmět daně

Základní úpravu předmětu daně nalezneme v § 3 Zákona. Zde najdeme přehled jednotlivých příjmových kategorií, na které lze předmět daně vnitřně členit. Rovněž je v § 3 odst. 2 stanoveno, že předmětem daně je i příjem nepeněžní, stejně jako příjem dosažený směnou.

V § 3 odst. 4 najdeme i přehled příjmů, které nejsou předmětem daně z příjmů. Jde

např. o:

- příjmy získané děděním, darováním;
- úvěry a půjčky;
- příjmy z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů,
- příjem plynoucí z titulu spravedlivého zadostiučinění přiznaného Evropským soudem pro lidská práva ve výši, kterou je Česká republika povinna uhradit, nebo z titulu smírného urovnání záležitosti před Evropským soudem pro lidská práva ve výši, kterou se Česká republika zavázala uhradit;
- příjem plynoucí poplatníkovi - rezidentovi, který vypomáhá s domácími pracemi v zahraničí, který vypomáhá s domácími pracemi v České republice, a to za stravu a ubytování, jde-li o příjem k uspokojování základních sociálních, kulturních nebo vzdělávacích potřeb (au-pair).

Jednotlivé druhy příjmů podléhající DPFO jsou taxativně vypočítány v §§ 6-10 Zákona. Jde o tyto druhy příjmů:

Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6 Zákona)

Tento druh příjmů se týká největšího počtu poplatníků, neboť jsou zde zdaňovány příjmy ze závislé činnosti. Za příjmy ze závislé činnosti se považují i naturální požitky. Jestliže například zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci zdarma podnikový byt, musí být zahrnuto do daňového základu "obvyklé nájemné" z tohoto bytu. Jestliže byt poskytuje zaměstnanci za cenu nižší než obvyklou, potom se do základu daně zaměstnanec zahrne rozdíl mezi zaměstnancem placeným nájemným a nájemným, které by stejného bytu hradil jiný uživatel. Zaměstnanec také musí zahrnout do zdanitelných příjmů 1 % (za každý i započatý kalendářní měsíc) ze vstupní ceny motorového vozidla (vč. DPH), které poskytuje zaměstnavatel bezplatně zaměstnanci k používání pro služební i soukromé účely.

Zákon sám uvádí, že v této kategorii se zdaňují například:

- příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce. Těmito příjmy se rozumějí i příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku;
- příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komanditistů komanditních společností, a to i když nejsou

povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce a příjmy za práci likvidátorů;

- odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob.

Převratnou novinkou od zdaňovacího období 2008 v tomto druhu zdanitelných příjmů je zavedení tzv. superhrubé mzdy. Princip superhrubé mzdy spočívá v tom, že se hrubá mzda zvýší o zákonné pojistné, které je povinen platit zaměstnavatel sám za sebe ve výši 35 % z hrubé mzdy zaměstnance. Toto Zákonné pojistné placené zaměstnavatelem není pro účely ZDP považováno za příjem zaměstnance, ale za fiktivní částku, o kterou se zvýší hrubá mzda jen pro účely výpočtu zálohy na daň nebo výpočtu daně. Proto toto pojistné nevstupuje do vyměřovacího základu pro odvod pojistného, které je povinen platit zaměstnanec (12,5 %). Zákonné pojistné hrazené zaměstnavatelem se promítne jak do výpočtu měsíční zálohy, tak v ročním základu daně. Zahnutí pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění, které má vzhledem ke své konstrukci charakter specifické daně do základu daně, se jeví rozumným krokem, který zvýší průhlednost systému a informovanost poplatníků.

Vzhledem k tomu, že vzhledem k nepřesným výpočtům při přípravě reformy daně z příjmů hrozilo, že zejména poplatníci v nižších příjmových pásmech budou v zdaňovacích obdobích počínaje 1. lednem 2009 odvádět na dani z příjmů více peněz než v obdobích předcházejících, došlo na sklonku 2008 k úpravě odvodů na sociální pojištění placených zaměstnancem. Sazba odvodů zaměstnance byla snížena z 12,5 % na 11 %.

Rozdíly ve výpočtu zálohy na daň v letech 2007-2009 znázorňuje následující tabulka.

	2007	2008	2009
Měsíční hrubá mzda	30.000	30.000	30.000
Pojistné hrazené zaměstnancem	3.750	3.750	3.300
Pojistné hrazené zaměstnavatelem	10.500	10.500	10.500
Měsíční superhrubá mzda	n.a.	40.500	40.500
Dílní základ daně (měsíční)	26.250	40.500	40.500
Záloha na daň	4.776	6.075	6.075
Základní sleva na dani	600	2.070	2.070
Záloha na daň po slevě	4.176	4.005	4.005
Čistá mzda	22.074	22.245	22.695

Zdroj: Zuzana Rylová, Zlatuše Tunkrová, Ivo Šulc, Zdeněk Krůček: Daňové Zákony 2008, vlastní výpočty

Pro zaměstnance se zavádí mezní hranice pro odvod sociálního a zdravotního pojištění. Maximálním vyměřovacím základem pro odvod pojistného je 48násobek průměrné mzdy v národním hospodářství (průměrná mzda se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářním roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu, vypočtená částka se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru).

Nařízením vlády č. 257/2007 Sb. byl pro rok 2008 stanoven všeobecný vyměřovací základ ve výši 20.050 Kč a přepočítací koeficient ve výši 1,0753. Průměrná mzda tak bude činit 21.560 Kč a roční maximální vyměřovací základ 1.034.880 Kč. U zaměstnance, u něhož úhrn měsíčních vyměřovacích základů dosáhne v průběhu kalendářního roku maximální výše, zastaví zaměstnavatel odvod sociálního a zdravotního pojištění za zaměstnance i za sebe. Pokud bude zaměstnanec v průběhu roku zaměstnán u více zaměstnavatelů a úhrn jeho vyměřovacích základů dosažených u těchto zaměstnavatelů bude vyšší než maximální vyměřovací základ, okresní správa sociálního zabezpečení vrátí zaměstnanci na jeho žádost pojistné, které zaplatil z té části úhrnu vyměřovacích základů, která přesahuje maximální vyměřovací základ. Zaměstnavatelům pojistné zaplacené nad hranicí maximálního vyměřovacího základu vráceno nebude, takže jejich odvod pojistného nad hranicí maximálního vyměřovacího základu bude fiktivní částkou, která ovlivní základ daně zaměstnance a tím negativně ovlivní i výši daně zaměstnance. Tento způsob výpočtu daně je diskriminující pro zaměstnance s vysokými příjmy nad hranicí maximálního vyměřovacího základu, který v průběhu roku změní zaměstnavatele, protože při stejných příjmech bude mít za následek vyšší daň, než jakou by zaplatil, pokud by zaměstnavatele nezměnil.

V České republice není možné od příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků odečíst výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Přitom například možnost odečíst výdaje na dopravu od příjmů ze závislé činnosti by pravděpodobně přispěla i ke zvýšení současné nízké úrovně mobility pracovních sil. Obdobně nelze zohlednit i další výdaje, které prokazatelně k dosahování tohoto druhu příjmů slouží (např. soukromé výdaje na zvyšování kvalifikace v přímé souvislosti s výkonem povolání).

Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7 Zákona)

Adresáti těchto příjmů jsou v praxi souhrnně označováni jako osoby samostatně výdělečně činné. Pojem osoba samostatně výdělečně činná je definován v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v ustanovení § 9 odst. 2 a 3. Za osobu samostatně výdělečně činnou je považována osoba, která vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti, pokud podle zákona o daních z příjmů lze na ni rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Příjmy zdaňované v této kategorii lze nejspodněji definovat výčtem obsaženým v § 7 odst. 1 a 2 Zákona. Společné pro všechny druhy těchto činností je, že splňují zákonnou definici podnikání dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, tedy že se jedná o soustavnou činnost prováděnou samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Jsou to jednak příjmy z podnikání ze:

- zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství;
- živnosti;
- jiného podnikání podle zvláštních předpisů;
- společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku,

a dále příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nejsou zdaňovány v kategorii § 6 Zákona, tedy příjmů ze závislé činnosti, jako jsou:

- příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem;
- příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů;
- příjmy znalce, tlumočnicka, zprostředkovatele kolektivních sporů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv podle autorského Zákona, rozhodce za činnost podle zvláštních právních předpisů;
- příjmy z činnosti insolvenčního správce, včetně příjmů z činnosti předběžného insolvenčního správce, zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce,

keré nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního právního předpisu.

Dílčím základem daně jsou tyto příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení při respektování časové a věcné souvislosti vycházející z účetnictví nebo daňové evidence poplatníka, kterou upravuje § 7b Zákona, případně o výdaje stanovené paušálem.

Neuplatní-li poplatník výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, může uplatnit výdaje s výjimkou uvedenou v § 11 nebo 12 Zákona ve výši:

- 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství;
- 60 % z příjmů ze živností řemeslných;
- 50 % z příjmů ze živností s výjimkou příjmů ze živností řemeslných;
- 40 % z příjmů z jiného podnikání podle zvláštních předpisů nebo z příjmů jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nepatří do příjmů uvedených v § 6,

přičemž způsob uplatnění výdajů podle tohoto odstavce nelze po jeho volbě zpětně měnit.

Uplatní-li poplatník výdaje paušálem, má se za to, že v částce výdajů jsou zahrnuty veškeré výdaje poplatníka vynaložené v souvislosti s dosahováním příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti. Poplatník, který uplatňuje výdaje paušálem, je povinen vždy vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činností.

Příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území České republiky jsou samostatným základem daně pro zdanění zvláštní sazbou daně (§ 36 Zákona) za předpokladu, že úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 7.000 Kč.

Základem daně (dílčím základem daně) společníka veřejné obchodní společnosti je část základu daně veřejné obchodní společnosti stanoveného podle §§ 23 až 33 Zákona, týkajících se právnických osob. Tato část základu daně se stanoví ve stejném poměru, jako je rozdělován zisk podle společenské smlouvy, jinak rovným dílem. Vykáže-li podle § 23 až 33 Zákona veřejná obchodní společnost ztrátu, rozděluje se na společníka část této ztráty stejně jako základ daně.

U poplatníka, který je komplementářem komanditní společnosti, je součástí základu daně část základu daně nebo daňové ztráty komanditní společnosti určená ve stejném poměru, jakým je rozdělován zisk nebo ztráta komanditní společnosti na tohoto komplementáře podle zvláštního právního předpisu.

Daň stanovená paušální částkou

Pokud osoba samostatně výdělečně činná provozuje podnikatelskou činnost bez zaměstnanců nebo spolupracujících osob s výjimkou druhého z manželů, a roční výše příjmů z této činnosti v bezprostředně předcházejících 3 zdaňovacích obdobích nepřesáhla 5.000.000.- Kč, není přitom účastníkem sdružení, které není právnickou osobou, může mu správce daně v souladu s § 7a Zákona stanovit na jeho žádost podanou nejpozději do 31. ledna běžného zdaňovacího období daň paušální částkou.

Výše daně paušální částkou se určí v závislosti na výši předpokládaných příjmů, které jsou předmětem daně, kromě příjmů od daně osvobozených a příjmů, z nichž se daň vybírá zvláštní sazbou daně, a na výši předpokládaných výdajů, nejméně však ve výši výdajů uplatnitelných paušálem podle § 7 Zákona. Správce daně stanoví daň paušální částkou po projednání s poplatníkem do 15. května běžného zdaňovacího období. Pokud stanovený termín nebude dodržen, nelze stanovit pro toto zdaňovací období daň paušální částkou.

Příjmy z kapitálového majetku (§ 8 Zákona)

Zákon o daních z příjmů rozumí pod příjmy z kapitálového majetku pouze příjmy z jejich držby. Příjmy z jejich prodeje se zdaňují jinak v rámci ostatních příjmů. Převážná většina těchto příjmů se zdaňuje mimo celkový daňový základ srážkou u zdroje.

V této kategorii se zdaňují například:

- podíly na zisku (dividendy) z majetkového podílu na akciové společnosti, na společnosti s ručením omezeným a komanditní společnosti, podíly na zisku z členství v družstvu a dále úroky a jiné výnosy z držby cenných papírů;
- úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách, úroky z peněžních prostředků na vkladovém účtu;
- výnosy z vkladových listů a z vkladů jim na roveň postavených;
- plnění ze soukromého životního pojištění;
- úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů a půjček, úroky z prodlení,

poplatek z prodlení.

Příjmy z pronájmu (§ 9 Zákona)

Dani z příjmů podléhá pronájem nemovitostí, bytů nebo jejich částí a dále pronájem movitých věcí. Je-li však příjem z pronájmu movitých věcí jen příležitostný, potom se považuje za ostatní příjem. Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje na dosažení, udržení a zajištění příjmů. Výdaje na dosažení, udržení a zajištění příjmů může poplatník uplatnit buď v prokázané výši nebo paušálem 30 % z příjmů. Příjmy plynoucí manželům z bezpodílového spoluvlastnictví se zdaňují jen u jednoho z nich.

Ostatní příjmy (§ 10 Zákona)

Patří sem všechny zdanitelné příjmy, kterými dochází ke zvýšení majetku poplatníka a které nelze přiřadit k předchozím druhům příjmů a nejsou zdaňovány srážkou u zdroje. Tyto příjmy lze snížit o prokázané výdaje nutné na dosažení příjmů. Není však možné uplatnit výdaje paušálem.

Jde například o:

- příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného pronájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby, která není provozována podnikatelem (samostatně hospodářícím rolníkem), pokud jejich úhrn u poplatníka přesáhne ve zdaňovacím období 20.000 Kč; přitom příjmem poplatníka, kterému plyne příjem z chovu včel, a u kterého nepřekročí ve zdaňovacím období počet včelstev 40, je částka 500 Kč na jedno včelstvo;
- příjmy z převodu vlastní nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru nebo spoluvlastnického podílu na nich, movité věci, cenného papíru;
- příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným, komanditisty na komanditní společnosti nebo z převodu členských práv a povinností k družstvu.

Základem daně (dílčím základem daně) je příjem snížený o výdaje prokazatelně vynaložené na jeho dosažení. Jsou-li výdaje spojené s jednotlivým druhem příjmu vyšší než příjem, k rozdílu se nepřihlíží. Jde-li o příjmy ze zemědělské výroby, lze výdaje uplatnit paušálem, jinak nikoliv.

Základ daně

Základ daně je Zákonem v § 5 definován jako částka, o kterou příjmy poplatníkovi plynoucí za příslušné zdaňovací období přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. V případě, že výdaje přesáhnou příjmy uvedené v §§ 7 až 9 Zákona, jedná se o daňovou ztrátu a poplatník si tuto daňovou ztrátu nebo její část může odečíst od úhrnu dílčích daňových základů zjištěných podle jednotlivých druhů příjmů v §§ 7 až 10 Zákona. Pokud je ztráta vyšší než tento úhrn, lze její části odečítat i v následujících pěti zdaňovacích obdobích (§ 5 odst. 3 Zákona). Vzhledem k tomu, že Zákon operuje s pojmem prokazatelné výdaje, jde o výdaje zachycené v účetnictví nebo v daňové evidenci poplatníka. Za určitých okolností je tato ztráta dokonce převoditelná na dědice poplatníka.

Poplatník tedy nezdaňuje celý svůj příjem, nýbrž má možnost jej ponížít o „zákonné výdaje“, které se liší podle druhu příjmů poplatníka. Důležité pro možnost uplatnění výdajů je řádné prokázání jak jejich existence, tak i jejich účelu vynaložení, který vždy musí korespondovat s dosažením, udržením, či zajištěním konkrétního příjmu poplatníka. Mimo výdaje může poplatník od svého základu daně odečíst i některé další částky, které nesouvisí s dosažením, udržením či zajištěním jeho příjmů. Jedná se například o částky vynaložené na dobročinné účely, bytové potřeby poplatníka nebo částky na zajištění poplatníkovy rodiny či zajištění poplatníka ve stáří atd. Je to jeden ze způsobů, jak stát podporuje určité oblasti společenských vztahů a motivuje své občany do jejich investování.

Do základu daně se tedy nezahrnují příjmy, které nejsou předmětem daně, dále se do něj nezahrnují příjmy osvobozené od zdanění a nezahrnují se do něj ani příjmy, které tvoří samostatné daňové základy podle § 36 Zákona.

Zjištěný základ daně je potřeba upravit, neboť ne všechny příjmy mají být zdaňovány. Ve fázi úpravy základu daně jde o korekční mechanismy nepřímé, neboť ke snížení výsledné daně dojde zprostředkovaně úpravou daňového základu. Do této skupiny patří institut nezdanitelné části základu daně, institut příjmů osvobozených od daně, institut položek odčitatelných od základu daně.

Nevyužije-li poplatník možnosti snížit svůj daňový základ, nemůže tak za něj učinit ani správce daně ve vyměřovacím řízení či při následné kontrole. Pokud by tak učinil, postupoval by v rozporu se Zákonem, neboť by zasáhl do výlučných práv daňového subjektu.

Korekční prvky daně nelze až na výjimky uplatnit zpětně či dodatečně. Není-li tedy základ daně upraven o korekční prvky v příslušném zdaňovacím období, nelze tak učinit ani v dodatečném daňovém přiznání. Výjimku tvoří pouze částky odčitatelných položek.

Příjmy osvobozené od daně

Společným znakem příjmů osvobozených od daně je okolnost, že ve skutečnosti nepředstavují zvětšení majetku daňového poplatníka, což je zároveň i důvodem pro jejich osvobození. Výčet příjmů osvobozených od daně nalezneme v ustanovení § 4 Zákona, který je doplněn ustanoveními § 6 odst. 9 a § 10 odst. 3 Zákona. Tento výčet je taxativní a nelze jej rozšiřovat. Patří sem např.:

- příjmy z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště nejméně po dobu 2 let bezprostředně před prodejem. Obdobně se postupuje také u příjmů z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště bezprostředně před prodejem po dobu kratší dvou let a použije-li získané prostředky na uspokojení bytové potřeby. Pro osvobození příjmů plynoucích manželům z jejich společného jmění postačí, aby podmínky pro jeho osvobození splnil jen jeden z manželů, pokud majetek, kterého se osvobození týká, není nebo nebyl zařazen do obchodního majetku jednoho z manželů. Osvobození se nevztahuje na příjmy z prodeje tohoto bytu nebo domu, pokud je nebo byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti, a to do 2 let od jeho vyřazení z obchodního majetku. Osvobození se dále nevztahuje na příjmy, které plynou poplatníkovi z budoucího prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu na tomto majetku, včetně souvisejícího pozemku, uskutečněného v době do 2 let od nabytí, a z budoucího prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu na tomto majetku, včetně souvisejících pozemků, uskutečněného v době do 2 let od jeho vyřazení z obchodního majetku, i když kupní smlouva bude uzavřena až po 2 letech od nabytí nebo po 2 letech od vyřazení z obchodního majetku;
- příjmy z prodeje movitých věcí. Osvobození se nevztahuje na příjmy z

prodeje motorových vozidel, letadel a lodí, nepřesahuje-li doba mezi nabytím a prodejem dobu jednoho roku. Osvobození se nevztahuje rovněž na příjmy z prodeje movitých věcí pokud jsou nebo byly zahrnuty do obchodního majetku pro výkon podnikatelské a jiné samostatné výdělečné činnosti poplatníka, a to do pěti let od jejich vyřazení z obchodního majetku;

- přijatá náhrada škody, náhrada nemajetkové újmy, plnění z pojištění majetku a plnění z pojištění odpovědnosti za škody, kromě plateb přijatých náhradou za ztrátu příjmu a plateb přijatých jako náhrada za škody způsobené na majetku, který byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti v době vzniku škody, nebo přijatých jako náhrada za škody způsobené na majetku sloužícím v době vzniku škody k pronájmu a kromě plnění z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činností poplatníka a za škodu způsobenou poplatníkem v souvislosti s pronájmem;
- cena z veřejné soutěže, z reklamní soutěže nebo z reklamního slosování, pokud se nejedná o spotřebitelskou loterii podle zvláštního právního předpisu, cena ze sportovní soutěže v hodnotě nepřevyšující 10.000 Kč s výjimkou ceny ze sportovní soutěže u poplatníků, u nichž je sportovní činnost podnikáním (§ 10 odst. 8 Zákona), a ocenění v oblasti kultury podle zvláštních právních předpisů. Cena z veřejné soutěže a obdobná cena plynoucí ze zahraničí je však od daně osvobozena zcela, pokud byla v plné výši darována příjemcem na účely uvedené v § 15 odst. 1 Zákona;
- dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, sociální služby, dávky státní sociální podpory, příspěvky z veřejných rozpočtů a státní dávky (příspěvky) upravené zvláštními předpisy nebo obdobná plnění poskytovaná ze zahraničí, příjem plynoucí z důvodu péče o blízkou nebo jinou osobu, která má nárok na příspěvek na péči podle Zákona o sociálních službách, a to do výše poskytovaného příspěvku, je-li tato péče vykonávána fyzickou osobou, u níž se nevyžaduje registrace podle Zákona o sociálních službách.

Jak již bylo uvedeno výše, příjmy osvobozené od daně se nezahrnují do daňového přiznání a do základu daně nevstupují. Tím se výrazně odlišují od ostatních korekčních prvků, neboť nesnižují výši již vypočítaného základu daně, nýbrž upravují jeho

příjmovou složku. K ovlivnění tak dochází již na samotném počátku stanovení základu daně, ostatní nepřímé korekční prvky naopak tento proces uzavírají.

Nezdanitelná část základu daně

Obecně lze institut nezdanitelné části základu daně charakterizovat jako množinu specifických výdajů, jež nesouvisí se zdaňovaným příjmem poplatníka, nýbrž jsou vynaloženy do oblastí společenských vztahů, na jejichž fungování má stát zájem. Jedná se zejména o částky vynaložené na dobročinné účely, na bytové potřeby poplatníka nebo na zajištění poplatníkovi rodiny či zajištění poplatníka ve stáří atd. Možnost snížení daňové povinnosti na základě těchto investic lze tak chápat jako určitou odměnu ze strany státu. Stejně jako u příjmů osvobozených podává ustanovení § 15 Zákona taxativní výčet nezdanitelných částí základu daně, který nelze rozšiřovat. Od základu daně tak může poplatník odečíst například:

- hodnotu darů poskytnutých obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona, a to na financování vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a politickým stranám a politickým hnutím na jejich činnost, dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky provozujícím školská a zdravotnická zařízení a zařízení na ochranu opuštěných zvířat nebo ohrožených druhů zvířat, na financování těchto zařízení, dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky, které jsou poživateli částečného nebo plného invalidního důchodu, a nebo jsou nezletilými dětmi dlouhodobě těžce zdravotně postiženými vyžadujícími mimořádnou péči podle zvláštních právních předpisů, na zdravotnické prostředky nejvýše do částky nehrazené zdravotními pojišťovnami nebo na rehabilitační a kompenzační pomůcky uvedené ve zvláštním právním předpise nejvýše do částky nehrazené příspěvkem ze státního rozpočtu, a na majetek usnadňující těmto osobám vzdělání a zařazení do zaměstnání, pokud úhrnná hodnota darů ve zdaňovacím období přesáhne 2 % ze základu daně anebo činí alespoň 1.000 Kč. Obdobně se postupuje u darů na financování odstraňování

následků živelní pohromy, ke které došlo na území České republiky. V úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně. Jako dar na zdravotnické účely se hodnota jednoho odběru krve bezpříspěvkového dárce oceňuje částkou 2.000 Kč;

- částku, která se rovná úrokům zaplaceným ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření, úrokům z hypotečního úvěru použitým na financování bytových potřeb, pokud se nejedná o bytovou výstavbu, údržbu ani o změnu stavby bytového domu nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu prováděnou v rámci podnikatelské a jiné samostatné výdělečné činnosti nebo pro účely pronájmu. Použije-li se nebo používá-li se bytová potřeba nebo její část k podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti anebo k pronájmu, lze odečíst úroků po dobu užívání bytové potřeby k uvedeným účelům uplatnit pouze v poměrné výši. Definici bytové potřeby podává ustanovení § 15 odst. 3, písm. a) až h) Zákona;
- příspěvek zaplacený poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem podle smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období sníženému o 6.000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí 12.000 Kč;
- poplatníkem zaplacené pojistné ve zdaňovacím období na jeho soukromé životní pojištění podle pojistné smlouvy uzavřené mezi poplatníkem jako pojistníkem a pojištěným v jedné osobě a pojišťovnou, za podmínek stanovených Zákonem. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu 12.000 Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami atd.

Položky odčitatelné od základu daně

Další redukci daňového základu naznačuje § 34 Zákona. Zde jsou upraveny odčitatelné položky od základu daně. Tato redukce se týká podnikatelů, protože jde o odpočet:

- daňové ztráty, kterou Zákon definuje jako rozdíl, který vznikne, když dle účetnictví, daňové evidence nebo záznamů o příjmech a výdajích přesáhnou výdaje dosažené příjmy. Daňovou ztrátu lze odečíst od základu daně nejdéle

v sedmi zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, kdy daňová ztráta vznikla. Uplatnění daňové ztráty je fakultativním nárokem poplatníka a závisí pouze na jeho úvaze a vůli. Není tedy povinností správce daně, aby při daňové kontrole uplatnil za daňový subjekt tento odpočet sám, naopak tento postup je považován judikaturou za nezákonný. Odpočet je možný pouze na průkaznou žádost poplatníka, a to i tehdy, když daňovou ztrátu poplatník neuvedl v daňovém přiznání.

Poplatník má právo uplatnit daňovou ztrátu kdykoliv v průběhu sedmi let bezprostředně následujících po zdaňovacím období, kdy daňová ztráta vznikla. Volné ruce má poplatník taktéž ve výběru způsobu tohoto uplatnění. Je tedy zcela na jeho uvážení, zda o daňovou ztrátu sníží základ daně jednorázově nebo několikrát za sebou, a

- výdajů, které poplatník vynaložil při realizaci projektů výzkumu a vývoje, dle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů. Objem těchto výdajů, které je možno od základu daně odečíst je dále upraven Zákonem.

Sazba daně

Poslední novela Zákona o daních z příjmů nahradila dlouhou dobu praktikovaný systém klouzavé progresse v rozsahu sazby daně 12 % až 32 % ze základu daně systémem jedné sazby daně ve výši 15 % z upraveného základu daně. Sazba daně je upravena v § 16 Zákona. Toto opatření sice znevýhodnilo skupiny obyvatel s nejnižšími příjmy, které do současnosti byly zdaňovány 12 %, nicméně přineslo vylepšení situace poplatníků se středními a vyššími příjmy. V návaznosti na tento paragraf byly na tuto úroveň sníženy sazby srážkové daně a sazby záloh na DP ze závislé činnosti.

Původní představy reformátorů počítaly s tím, že od 1.1.2009 bude platná nová výše sazby daně, která bude činit 12,5 % upraveného základu daně. Toto snížení bylo dokonce zakotveno v přijatém znění Zákona, nicméně později došlo k odstranění tohoto snížení a sazba daně zůstala i pro zdaňovací období počínající 1. lednem 2009 na úrovni 15 % upraveného základu daně.

Zvláštní sazba daně

Kromě této jednotné daňové sazby zná česká úprava daně z příjmů v § 36 Zákona

ještě zvláštní sazbu daně z příjmů. Tato zvláštní sazba se vztahuje na daňové nerezidenty. V současné době činí 5 % z nájemného u finančního pronájmu s následnou koupí najaté věci.

Minimální daňová povinnost

Minimální vypočtená daňová povinnost musí však činit 200 Kč nebo zdanitelné příjmy musí u poplatníka činit více než 15.000 Kč, jinak se daň podle § 38b Zákona nevybere (ani neplatí).

Úprava vypočtené výše daně

Jednou z tezí programového prohlášení vlády bylo, že na daňové reformě nikdo neprodělá. Proto bylo nutné neutralizovat efekt vyšší sazby DP na nejnižší příjmové skupiny. Dosaženo toho bylo upravením systému slev na dani.

Specifikem těchto úprav je, že při jejich vymezení Zákon přesně stanovuje výši částky, o kterou bude daňová povinnost snížena. Podmínky pro jejich uplatnění se opírají zejména o skutečnosti zcela nezávislé na aktivitě poplatníka, čímž je bráněno jejich zneužití. Na rozdíl od předchozích nepřímých úprav daňové povinnosti, jejichž uplatnění je plně na vůli poplatníka, používá Zákon při úpravě přímých úprav vypočtené výše daně imperativy, z čehož lze vyvozovat povinnost správce daně snížit výši daně v případě, že již tak daňový poplatník ve svém daňovém přiznání neučinil. Tuto povinnost správce daně však nelze chápat, jako povinnost vyhledávat a ověřovat, zda daňový subjekt využil všechny přímé korekční prvky. Pokud ale správce daně při své činnosti zjistí okolnost opravňující daňového poplatníka k uplatnění konkrétního přímého korekčního prvku, měl by vypočtenou daň upravit sám.

Sleva na dani

Slevou na dani se rozumí snížení daňové povinnosti o částku stanovenou Zákonem maximálně však do výše samotné daně. Slevy nahrazují institut nezdanitelných částek daně, který byl používán v minulosti. Daňové slevy můžeme rozdělit na dvě skupiny, první se týká všech poplatníků a její úpravu nalezneme v ustanovení § 35ba Zákona, který stanoví snížení vypočtené daně o částku:

Sleva na dani	Výše slevy pro zdaňovací období 2008 (v Kč)
Na poplatníka	24.840
Na dítě	10.680
Na vyživovaného druhého z manželů	24.840
Částečný invalidní důchod	2.520
Plný invalidní důchod	5.040
ZTP/P	16.140
Student	4.020

Druhá skupina slev se uplatní u osob samostatně výdělečně činných a tyto slevy mohou nabývat různých podob. Jejich úpravu najdeme v § 35, § 35a a § 35b Zákona. Jde např. o slevu na dani o:

- částku 18.000 Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením, s výjimkou zaměstnance s těžším zdravotním postižením a poměrnou část z této částky, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců desetinné číslo;
- částku 60.000 Kč za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením a poměrnou část z této částky, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců desetinné číslo;
- slevu na dani vyplývající z investiční pobídky.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě - daňový bonus

Stejně jako u dalších popisovaných zemí najdeme i v konstrukci české daně z příjmů podpůrné prvky rodinné politiky. Daňové zvýhodnění je poskytováno na vyživované dítě, které žije s poplatníkem v domácnosti. Specifikaci pojmu vyživovaného dítěte podává Zákon v ustanovení § 35c odst. 6 a rozumí se jím dítě vlastní, osvojené, dítě v péči, které nahrazuje péči rodičů, dítě druhého z manželů a vnuk (vnučka), pokud jeho rodiče nemají příjmy, z nichž by mohly daňové zvýhodnění uplatnit, pokud je:

- nezletilým dítětem;
- zletilým dítětem až do dovršení věku 26 let, jestliže nepobírá plný invalidní

důchod a

1. soustavně se připravuje na budoucí povolání;
2. nebo se nemůže soustavně věnovat přípravě na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost z důvodu nemoci či úrazu;
3. nebo je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Vyživuje-li dítě v jedné domácnosti více poplatníků, může daňové zvýhodnění uplatnit jen jeden z nich. Nevyživuje-li poplatník dítě po celé zdaňovací období, poskytuje se daňové zvýhodnění ve výši 1/12 za každý kalendářní měsíc, na jehož počátku byly splněny podmínky pro jeho uplatnění. Uzavře-li dítě manželství a žije-li v domácnosti s manželem (manželkou), je manžel oprávněn uplatnit nikoliv daňové zvýhodnění, nýbrž slevu na dani ve výši 4.200 Kč dle ustanovení § 35 ba odst. 1 písm. b) Zákona. Nemá-li manžel příjmy, ze kterého by mohl uplatnit tuto slevu, může daňové zvýhodnění uplatnit rodič dítěte nebo poplatník, u něhož jde ve vztahu k dítěti o péči nahrazující péči rodičů, a to za předpokladu že s ním dítě žije v domácnosti.

Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu. Slevu na dani na vyživované dítě může poplatník uplatnit až do výše daňové povinnosti vypočtené podle Zákona za příslušné zdaňovací období. Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění na vyživované dítě vyšší než daňová povinnost za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Poplatník může daňový bonus uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 52.200 Kč ročně. Stejně jako na Slovensku může i u v ČR uplatnit poplatník daňový bonus pouze tehdy, dosáhl-li příjmů alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy. Daňová sleva se poskytuje i v alikvotní výši (vždy v násobcích jedné dvanáctiny) za každý měsíc, ve kterém trvaly podmínky na její přiznání. Toto zvýhodnění může poplatník s příjmy ze závislé činnosti uplatňovat již při odvádění záloh zaměstnavatelem, a to se týká i získávání daňových bonusů (zaměstnavatel je dokonce povinen tento případný daňový bonus vyplácet z vlastních prostředků).

Zamezení dvojímu zdanění (§ 38f Zákona)

Úprava daňového domicilu, neboli podmínek za nichž je poplatník považován za daňového rezidenta, je předmětem taktéž nadnárodních opatření, které jsou pro Českou republiku závazné. Jedná se o dvoustranné mezinárodní daňové smlouvy o zamezení dvojího zdanění uzavřené Českou republikou s jednotlivými státy a o úpravu dané problematiky v rámci Evropské unie.

O dvoustranných mezinárodních smlouvách o zamezení dvojího zdanění všeobecně platí, že nesmí ukládat povinnosti nad rámec vnitrostátního práva a vést tak ke zhoršení postavení daňového poplatníka. Jejich hlavní cílem je jednoznačně stanovit rezidenci poplatníka za situace, kdy je osoba dle vnitrostátních právních předpisů daňovým rezidentem v obou státech. V praxi se vyvinuly čtyři pravidla pro určení daňového domicilu:

- stálý byt a středisko životních zájmů – toto pravidlo vychází z předpokladu, že osoba je daňovým rezidentem pouze toho státu, ve kterém má stálý byt. V případě, že osoba disponuje stálým bytem v obou státech, je daňovým rezidentem toho státu, ke kterému má užší osobní a hospodářské vztahy (tzv. středisko životních zájmů);
- obvyklé zdržování se – nelze-li použít pravidlo číslo jedna, předpokládá se, že osoba je daňovým rezidentem státu, ve kterém se obvykle zdržuje. K interpretaci tohoto pojmu je nutno použít komentáře Vzorové smlouvy o zamezení dvojího zdanění OECD, který uvádí, že srovnání musí zachycovat dostatečně dlouhé období. Obecně postačí, pokud pobyt např. přesáhne třetinu počtu dní v příslušném roce, v případě že v žádném jiném státě osoba nepobývala déle;
- státní příslušnost – nevede-li ani pravidlo dvě k určení rezidentství, je osoba daňovým rezidentem státu, jehož je státním příslušníkem;
- vzájemná dohoda – selhaly-li všechny výše zmíněné postupy, je daňové rezidentství stanoveno na základě dohody příslušných úřadů smluvních stran.

V rámci Evropské unie je problematika dvojího zdanění korigována převážně na základě směrnic spadající do oblasti opatření podporující volný trh. Jedná se zejména o tyto směrnice:

- směrnice Rady 90/434/EHS, o společném systému zdanění při fúzích, rozděleních a převodech Směrnice Rady 90/435/EHS, o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností v Evropské unii;
- směrnice Rady 2003/48/ES, o zdanění příjmů z úspor ve formě úrokového charakteru;
- směrnice Rady 2003/49/ES, o společném systému zdanění úroků a licenčních poplatků;
- směrnice Rady 2003/49/ES, o společném systému zdanění úroků a

licenčních poplatků.

Zákon upravuje v podstatě všechny metody vyloučení dvojího zdanění, a sice:

- metodu úplného vynětí, kdy se příjmy, které plynou ze zdrojů v zahraničí (podléhající zdanění v zahraničí v souladu s uzavřenou mezinárodní smlouvou) vyjmou ze zdanění;
- metodu vynětí s výhradou progrese, kdy se do daňového základu sice nezahrnují příjmy, ze kterých byla daň zaplacená v zahraničí, pro výpočet daňové sazby pro zbývající příjmy se však o ně základ zvýší. Jak již název napovídá, uplatní se v systémech pracujících s progresivní daňovou sazbou a tedy ve zdanění ČR již pro tuto metodu není uplatnění;
- metodu prostého započtení, kdy se daňová povinnost sníží o daň z příjmů zaplacenou v zahraničí, ale pouze do výše částky daně z příjmů vypočtenou z těchto zahraničních příjmů dle našeho Zákona o daních z příjmů. Tuto metodu si dovoluji znázornit následujícím příkladem:

Příklad na výpočet daňové povinnosti při použití metody prostého započtení

Příjmy na území ČR	700.000 Kč
Příjmy ze zahraničí	300.000 Kč
Celkem	1.000.000 Kč
Daň zaplacená v zahraničí (sazba daně 50 %)	150.000 Kč
Jestliže by měl rezident příjmy pouze z území ČR (700.000 Kč), pak by zaplatil DPFO	105.000 Kč (sazba daně 15 %)
Jestliže by měl rezident příjmy pouze z území ČR (1.000.000 Kč), pak by zaplatil DPFO	150.000 Kč (sazba daně 15 %)

Postup výpočtu:

Základ daně z příjmů z tuzemska	700.000 Kč
Základ daně z příjmů ze zahraničí	300.000 Kč
Celkový základ daně	1.000.000 Kč
Daň	150.000 Kč
Podíl příjmů ze zahraničí na celkovém základu daně	30 %
Maximální výše zápočtu daně	45.000 Kč
Daňová povinnost v ČR	105.000 Kč

Podíl příjmů ze zahraničí na celkových příjmech: $(300.000 / 1.000.000) * 100 = 30 \%$

Maximální výše zápočtu daně: $150.000 * 0,3 = 45.000 \text{ Kč}$

Daňová povinnost v ČR: $150.000 - 45.000 = 105.000 \text{ Kč}$

Na příkladu vidíme, že přestože zaplacená daň v zahraničí byla 150.000 Kč, v ČR bylo možno uplatnit pouze 45.000 Kč z této platby.

- Daňová teorie zná ještě metodu úplného zápočtu, která však pro svou nevýhodnost pro domácí daňové příjmy není používána.

Konkrétní metodu zamezení dvojího zdanění určují příslušné mezinárodní smlouvy. V současné době má Česká republika uzavřeny podle internetové stránky ministerstva financí tyto mezinárodní smlouvy týkající se zamezení dvojího zdanění:

• Albánie	• Island	• Makedonie	• Slovensko
• Austrálie	• Itálie	• Malajsie	• Slovinsko
• Ázerbájdžán	• Izrael	• Malta	• Srbsko a
• Belgie	• Japonsko	• Maroko	Černá Hora
• Bělorusko	• JAR	• Mexiko	• Srí Lanka
• Brazílie	• Jordánsko	• Moldávie	• Španělsko
• Bulharsko	• SFRJ	• Mongolsko	• Švédsko
• Čína	• Kanada	• Německo	• Švýcarsko
• Dánsko	• Kazachstán	• Nigérie	• Tádžikistán
• Egypt	• Korejská	• Nizozemí	• Thajsko
• Estonsko	republika	• Norsko	• Tunis
• Filipíny	• KLDŘ	• Polsko	• Turecko
• Finsko	• Kuvajt	• Portugalsko	• Ukrajina
• Francie	• Kypr	• Rakousko	• USA
• Gruzie	• Libanon	• Rumunsko	• Uzbekistán
• Chorvatsko	• Litva	• Rusko	• Velká
• Indie	• Lotyšsko	• Řecko	Británie
• Indonésie	• Lucembursko	• SAE	• Venezuela
• Irsko	• Maďarsko	• Singapur	• Vietnam

Je tedy zřejmé, že altruističtí občané ČR by museli být poměrně hodně vynalézaví, aby byli neomezeně zdaňováni ve dvou zemích.

Z výše uvedeného seznamu vyplývá, že Česká republika má uzavřeny smlouvy o zamezení dvojího zdanění se všemi třemi zkoumanými zeměmi. Tyto tři smlouvy mají z hlediska normotvorného podobnou strukturu. V první části obsahují vymezení pojmů,

poté následuje stanovení hraničních ukazatelů pro jednotlivé druhy daňových příjmů, např. pro příjmy z nemovitostí nebo příjmy právnických osob dosahovaných na území druhého státu prostřednictvím stálé provozovny či zisky z provozování mezinárodní dopravy. Pro plastičtější vykreslení se pokusím tyto smlouvy jednotlivě rozebrat.

Smlouva o zamezení dvojímu zdanění se SRN

V případě SRN se jedná o Smlouvu mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německo o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu a z majetku ze dne 19. prosince 1980.

Smlouva je zajímavá tím, že v článku 23 odst. 1 stanoví pro výpočet německé daně z příjmů metodu vynětí příjmů s výhradou progresu. Pro některé druhy příjmů (např. pro přijaté licenční poplatky) se však použije metoda zápočtu dle německých předpisů.

V případě výpočtu české daňové povinnosti je použita kombinace metody úplného vynětí a metody prostého započtení.

Smlouva o zamezení dvojímu zdanění se SR

V případě Slovenské republiky se jedná o smlouvu mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému uniku v oboru daní z příjmů a majetku ze dne 26. března 2002, vyhlášenou ve sbírce mezinárodních smluv č. 100/2003.

Zajímavým ustanovením této smlouvy je např. článek 9, který umožňuje zdaňovat fiktivní zisky sdružených podniků, kterých však na území státu sídla nebylo dosaženo, neboť jich bylo dosaženo druhou právnickou osobou. Předpokladem tohoto postupu je však existence dohod mezi těmito dvěma osobami (pochopitelně z obou dotčených zemí), které se odlišují od dohod, které by bylo možno uzavřít na tržním principu.

V článku 22 je potom upravena samotná metoda zamezení dvojímu zdanění. Podle tohoto článku je v otázkách přeshraničního zdanění mezi ČR a SR používána metoda prostého započtení.

Smlouva o zamezení dvojímu zdanění s USA

V případě USA se jedná o Smlouvu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z

příjmů a majetku ze dne 16. září 1993.

Otázka metody zamezení dvojímu zdanění je upravena v článku 24 odst. 2. Podle tohoto článku je v otázkách přeshraničního zdanění mezi ČR a USA používána metoda prostého započtení.

Správa a výběr daně

Správa daní je upravena zákonem č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSDP“), který správu daní definuje, jako právo činit opatření potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, což zejména znamená právo vyhledávat daňové subjekty, daně vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat nebo kontrolovat jejich splnění ve stanovené výši a době. S ohledem na skutečnost, že ZSDP je obecným právním předpisem pro správu daní a poplatků, zavádí tento zákon legislativní zkratku „správce daně“, coby označení pro veškeré správní i jiné státní orgány včetně orgánů obcí, které jsou podle zvláštních Zákonů věcně příslušné ke správě daní.

Správce daně z příjmů jsou místně příslušné finanční úřady. Výnos daně z příjmů plyne nejen do státního rozpočtu nýbrž také do rozpočtů územních samosprávných celků (rozpočtů obcí a krajů), a to v poměru určeném zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (Zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů.

Daňové přiznání

Daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15.000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně. Daňové přiznání je povinen podat i ten, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, nepřesáhly 15.000 Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu.

Daňové přiznání za zdaňovací období je také povinen podat poplatník uvedený v § 2 odst. 3 Zákona (daňový nerezident), který uplatňuje slevu na dani podle § 35ba odst. 1 písm. a) až e) Zákona (tj. na dítě, manželku, invaliditu apod.), nebo daňové zvýhodnění či nezdanitelnou část základu daně podle § 15 odst. 3 a 4 (tj. úroky zaplacené ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření, úroky z hypotečního úvěru a další).

Daňové přiznání je také povinen podat poplatník, kterému byly vyplaceny nebo který jiným způsobem obdržel příjmy ze závislé činnosti a nebo funkční požitky za uplynulá léta, které se nepovažovaly podle § 5 odst. 4 Zákona za jeho příjmy ve zdaňovacím období, kdy byly zúčtovány plátcem daně v jeho prospěch.

Daňové přiznání není povinen podat poplatník, který má příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky podle § 6 pouze od jednoho a nebo postupně od více plátců (zaměstnavatelů). Podmínkou je, že poplatník podepsal u všech těchto plátců daně na příslušné zdaňovací období "prohlášení k dani", a zároveň nemá jiné příjmy vyšší než 6.000 Kč (vyjma příjmů od daně osvobozených a příjmů, z nichž je vybírána daň zvláštní sazbou daně podle § 36 Zákona).

Daňové přiznání není povinen podat také poplatník, jemuž plynou pouze příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky ze zahraničí, které jsou podle § 38 Zákona vyjmuty ze zdanění.

V daňovém přiznání poplatník uvede veškeré příjmy, které jsou předmětem daně, kromě příjmů od daně osvobozených a kromě příjmů, z nichž je daň vybírána zvláštní sazbou daně. Jsou-li součástí zdanitelných příjmů též příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, doloží je poplatník daně dokladem vystaveným zaměstnavatelem - tzv. mzdovým listem, kde je uveden přehled zúčtovaných příjmů, které jsou rozhodné pro výpočet zdanitelné mzdy, daně a záloh (§ 38j odst. 3 Zákona).

Daňové přiznání se podává na místně příslušném finančním úřadě do 31.3. příslušného roku (nebo do 30.6. příslušného roku v případě, že formuláře k daňovému přiznání vyplňuje daňový poradce). Daňové přiznání lze účinně podat jen na tiskopise vydaném ministerstvem financí nebo na počítačových sestavách, které mají údaje, obsah i uspořádání údajů zcela totožné s tiskopisem vydaným ministerstvem. Součástí daňového přiznání jsou i přílohy vyznačené v příslušném tiskopise. ZSDP rozeznává tři druhy daňového přiznání, a to daňové přiznání řádné, opravné a dodatečné.

Zálohy na daň z příjmů

Zálohy na daň z příjmů je povinen platit poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost byla vyšší než 30.000 Kč. Zálohové období je přitom oproti zdaňovacímu období posunuto o lhůtu k podání daňového přiznání (trvá tedy od 1. dubna do 31. března). Zálohy se platí buď pololetně ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti, pokud tato nepřekročila 150.000 Kč, nebo čtvrtletně ve výši jedné čtvrtiny poslední

známé daňové povinnosti, pokud tato překročila 150.000 Kč. Zálohy neplatí ten poplatník, který má i příjmy ze závislé činnosti a zároveň tento jediný dílčí daňový základ tvořil více než 50 % poslední známé daňové povinnosti. Pokud by tento dílčí daňový základ tvořil 15 % a méně jeho poslední daňové povinnosti, platí zálohy ve shora uvedené výši. Pokud jeho dílčí daňový základ příjmů ze závislé činnosti tvoří podíl mezi 15 a 50 % poslední známé daňové povinnosti, platí výše uvedené zálohy v polovičním rozsahu.

Specifický režim záloh se uplatní u poplatníků, kteří mají příjmy ze závislé činnosti (§ 38h a n. Zákona). V tom případě poplatník podepíše u zaměstnavatele (plátce) prohlášení dle § 38 k odst. 4 Zákona o splnění podmínek přiznání daňového bonusu a odpočtu základní nezdanitelné částky na poplatníka a plátce bude za něj odvádět zálohy na daň z příjmů fyzických osob. Nepodepíše-li poplatník toto prohlášení, nebere se u něj ohled na možné daňové úlevy. Při výpočtu čisté mzdy zaměstnavatel zohledňuje alikvotní část daňového bonusu, jak již bylo uvedeno výše. Některé úlevy (jako např. na druhého z manželů poplatníka nebo poskytnuté dary) nelze uplatňovat v alikvotní výši, ale pouze v ročním zúčtování záloh. Sazba zálohy na daň z příjmů je 15 % zdanitelné mzdy.

Poměrně zásadní novinkou poslední reformy je, že zaměstnanci nerezidenti nemohou uplatňovat nárok na slevy již při výpočtu záloh na daň z příjmů, ale až v ročním zúčtování, jak plyne z § 38h odst. 12 Zákona.

Jak bylo naznačeno v předchozím odstavci, u poplatníků, kteří mají pouze příjmy ze závislé činnosti a nemusejí tedy podávat vlastní daňové přiznání, provede nejpozději do 31. března roku následujícího po zdaňovacím období zaměstnavatel zúčtování daně. O toto zúčtování si musí poplatník požádat nejpozději do 15. února následujícího období. V tomto zúčtování daně zohlední plátce veškeré zaplacené zálohy na daň z příjmů fyzických osob a dále veškeré daňové úlevy, které poplatník neuplatnil nebo nemohl uplatnit v průběhu zdaňovacího období. Výsledkem je daňový nedoplatek nebo přeplatek. Z důvodů vlivu úlev, které není možné čerpat v alikvotní výši v průběhu zdaňovacího období je častější situací daňový přeplatek.

Podkladem ke správnému vypočítání daňové povinnosti u zaměstnance jsou výše uvedené mzdové listy, které jak zmíním dále jsou obligatorními podkladem v jejich lokální podobě ve všech dalších popisovaných zemích. Obsah těchto mzdových listů stanoví Zákon v § 38j odst. 2.

Daň vybíraná srážkou u zdroje a zajištění daně

I v realitě České republiky zvolil zákonodárce možnost zdaňovat některé příjmy srážkovou daní přímo u jejich zdroje. Je to u takových příjmů, kde je zvýšené riziko daňových úniků vyvolaných jejich nepřiznáním nebo tím, že adresáty příjmů jsou daňoví nerezidenti a zároveň jde o poměrně vysoké částky. V § 38d Zákona jde o daň vybíranou srážkou podle zvláštní sazby daně, název je však určitý anachronismus, neboť daňové sazby byly sjednoceny.

V doplňku k tomu jsou v § 38e Zákona, jehož název zní zajištění daně, akcentovány motivy eliminace nebezpečí daňových úniků. Odpovědnost za zajištění daně nese plátcé příjmu. Správce daně může snížit výši zajištění. Zákon počítá rovněž s možností, že toto zajištění bude bráno za splnění daňové povinnosti.

Tato praxe se uplatní například u:

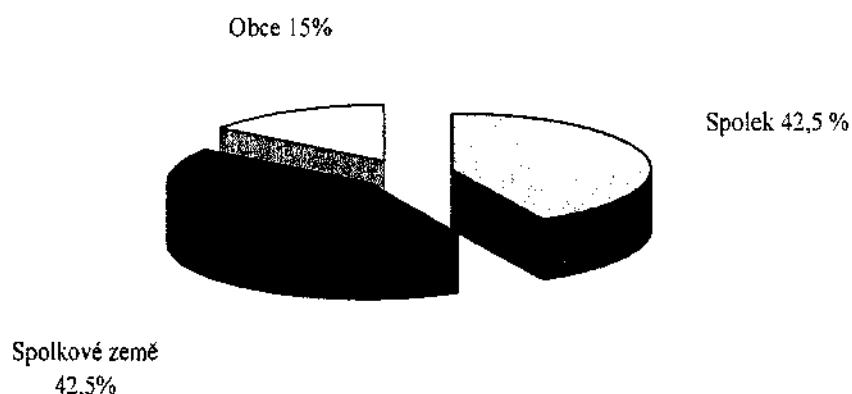
- dividendových příjmů;
- příjmů vyplácených nerezidentům.

4. Právní úprava zdanění příjmů fyzických osob ve Spolkové republice Německo

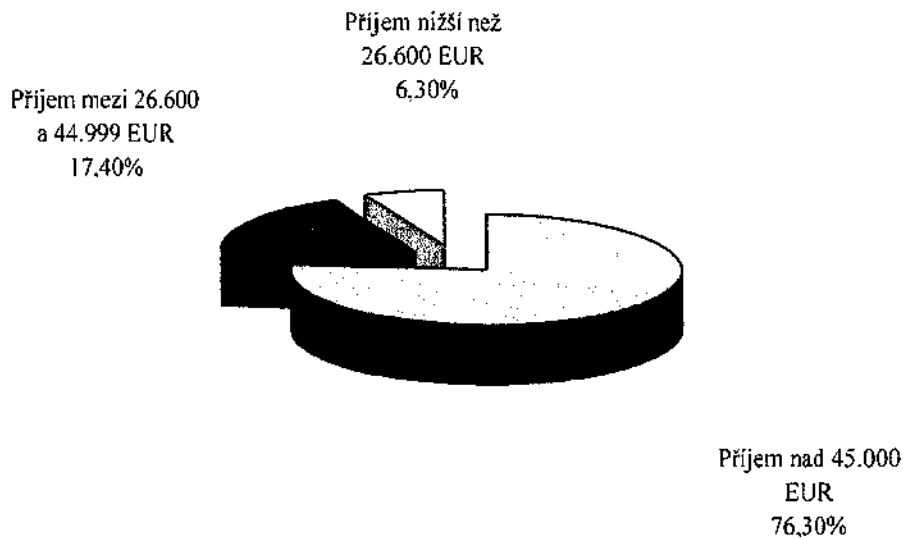
Historie zdanění na německém území je rovněž bohatá. Táhne se historií již od časů Karla Velikého, který nakázal svým knížatům odvádět tzv. „desátek“ církvi. Šlo tehdy sice o církevní daň, nicméně postihován byl i přírůstek majetku. První známky moderního zdanění najdeme v r. 1820 v Prusku. Rovněž v Prusku byla od r. 1891 uzákoněna všeobecná daňová povinnost s prvky progresivního zdanění.

Německo je typickým sociálním státem. Tato skutečnost se jasně odráží na tom (mimo jiných skutečností), které příjmové skupiny nesou jakou část objemu odvodů DPFO. V roce 2006 pocházely více než tři čtvrtiny výnosu DPFO od poplatníků s příjmy převyšujícími 45.000 EUR za rok, tedy příjmově vyšších kategorií poplatníků. DPFO je i v Německu velmi silným rozpočtovým zdrojem, o její výnos se dělí spolkový stát s jednotlivými zeměmi a obcemi. Obě skutečnosti lze znázornit pro lepší představivost následovně:

Schéma rozdělení výnosu DPFO v roce 2006

Zdroj: Příručka pro učitele, Bundesministerium der Finanzen (BMF)

Zdroj: Einkommen- und Lohnsteuer; Bundesministerium der Finanzen (BMF)

V letech 2000 až 2005 probíhala v SRN rozsáhlá daňová reforma. Jejím z jejích cílů bylo snížit přímé daňové zatížení fyzických osob a tím podpořit jejich ekonomickou aktivitu. Toto bylo dosaženo zvýšením základní odčitatelné částky na poplatníka, snížením nejnižší daňové sazby na 15 % a rovněž snížením nejvyšší daňové sazby na 42 %. Podstatným efektem bylo rovněž snížení daňového zatížení manželů. Zároveň však byly určité odčitatelné položky odstraněny, aby došlo k celkovému zpřehlednění a zjednodušení schématu DPFO.

Legislativa

Základní normou upravující tuto problematiku je zákon o dani z příjmů (EStG) z roku 1934, který byl znovu vyhlášen v roce 2002. V průběhu let byl mnohokrát novelizován, poslední novelizace k okamžiku psaní mé práce je z října 2007. Tyto neustále novelizace vedly k nepřehlednosti zákonné úpravy. Německý zákon o dani z příjmů se stal normou obsahující velké množství zvláštních úprav a výjimek. Tato nepřehlednost je v Německu předmětem častých výtek a volání po zjednodušení zákonné úpravy.

Konstrukce daně z příjmů fyzických osob v SRN

Zdaňovací období

Základním zdaňovacím obdobím je podle § 4a EStG kalendářní rok. Od tohoto pravidla jsou nicméně možné odchylky. V zemědělském a lesním hospodářství je zdaňovacím obdobím rok od 1. července do 30. června. Poplatníci zapsaní v obchodním rejstříku si mohou po dohodě s příslušným finančním úřadem stanovit jako zdaňovací období svůj obchodní rok.

Poplatník

Poplatníkem DPFO v Německu je každý, kdo má v Německu trvalé bydliště nebo se zde obvykle zdržuje (§ 1 EStG). Dani pak podléhají jeho celosvětové příjmy, tedy i příjmy dosahované v zahraničí a zdaňované tamní DPFO. K zamezení negativního dvojího zdanění má Německo s mnoha státy uzavřeny dohody o zamezení dvojího zdanění.

Poplatníky německé DPFO jsou však rovněž i osoby, které sice nežijí v Německu, ale své příjmy dosahují ze zdrojů na území Německa (typicky přeshraniční pracovníci).

Poplatníky s neomezenou daňovou povinností jsou však i ty osoby s německým občanstvím, které sice nemají v Německu ani bydliště, ani tam trvale nežijí, jsou však ve služebním poměru k veřejnoprávní osobě a tudíž svými příjmy napojeni na veřejné rozpočty (§ 1 odst. 2 EStG). Toto pravidlo se však týká jen osob, které mají ve státě svého bydliště omezenou daňovou povinnost.

Německá úprava počítá dokonce i s dobrovolnou registrací k dani z příjmů u osob, které sice nespádají do výše uvedených kategorií, jejich dosahované příjmy podléhají z 90 % německé dani z příjmů nebo pokud jejich příjmy dosahované ze zdrojů mimo území Německa činí max. 6.136 EUR.

Osoby, které nespádají pod žádný z předchozích odstavců a mající přitom příjmy ze zdrojů na území Německa, mají daňovou povinnost omezenou pouze na tyto příjmy.

Předmět daně

Předmět daně se v německé úpravě rovněž vnitřně člení podle jednotlivých druhů příjmů. Jednotlivé druhy příjmů podléhající DPFO jsou taxativně vypočítány v § 2 EStG

a konkretizovány v následujících ustanoveních. Jde o tyto druhy příjmů:

Příjmy ze zemědělského a lesního hospodaření (§§ 13-14 EStG)

Jedná se o příjmy z plánovaného využití přírodních sil a půdy k pěstování rostlin a chování zvířat. Jsou to např. i příjmy z vinařství a zahradnictví.

Příjmy z podnikání (§§ 15-17 EStG)

V této kategorii jsou zdaňovány jak příjmy ze živnostenského podnikání, tak i podíly na hospodaření společníků veřejné obchodní společnosti, komplementářů komanditní společnosti a podobné příjmy, jako např. za práci ve prospěch podnikatelské společnosti.

Tato kategorie odpovídá českým příjmům ze samostatně výdělečné činnosti. Jsou to příjmy podnikatelů. Česká daňová úprava přímo odkazuje na definici podnikání v obchodním zákoníku. Klasifikace německé úpravy vychází z podobných charakteristik. Jde o činnost vykonávanou:

- se ziskovým úmyslem;
- samostatně vlastním jménem a na vlastní riziko;
- trvale nebo alespoň s úmyslem trvalosti;
- která není předmětem DPFO v některé z jiných kategorií.

Příjmy z nezávislé činnosti (§ 18 EStG)

Zde jde o příjmy dosažené vykonáváním volného povolání, typicky jsou to lékaři, architekti, daňoví poradci či právní zástupci. Samotný § 18 EStG neobsahuje definici nezávislé činnosti. Rozlišuje však tři skupiny:

1. výkon volných povolání, např. činnost vědců, umělců;
2. výkon provozovatelů státních loterií (pokud se nejedná o podnikání);
3. ostatní nezávislé činnosti (tj. takové, které jsou provozovány pouze dočasně nebo jako vedlejší činnosti).

Příjmy z kapitálového majetku (§ 20 EStG)

Pod tímto pojmem se rozumí příjmy z finančních investic jako jsou úroky z poskytnutých půjček, výnosy z investičních fondů, dividendy z akcií a rovněž jsou zde zdaňovány podíly z účastí na podnikání spol. s ručením omezeným a sdružení

podnikatelů.

Příjmy v této kategorii je možné snížit o výdaje na jejich dosažení (skutečné nebo paušální ve výši 51 EUR) a navíc od roku 2007 o zvláštní nezdanitelnou částku ve výši 750 EUR (příp. 1500 EUR pro manžele).

Příjmy z pronájmu (§ 21 EStG)

Zde je nutno upozornit na skutečnost, že se jedná o příjmy z pronájmu nemovitostí (domů i pozemků), nikoliv o příjmy z pronájmu movitých věcí. Imputované příjmy z užívání vlastní nemovitosti zdaňovány nejsou.

Ostatní příjmy (§§ 22-23 EStG)

V této kategorii se zdaňují zbývající příjmy, nezdaněné v jiných kategoriích příjmů. Jsou to třeba přijaté částky výživného. Dále případné příjmy z prodeje soukromého majetku a rovněž sem spadají poslancecké diety.

Příjmy ze závislé činnosti (§§ 19 -19a EStG)

V této kategorii jsou zdaňovány veškeré příjmy, které poplatníkovi plynou z pracovního či služebního poměru. Zdaňovány jsou tu i příjmy, které se odvozují od předchozího závislého zaměstnání, jako jsou různé druhy penzí. Penze ze zákonného starobního pojištění však do této kategorie nespádají. Náhrady mzdy jako je podpora v nezaměstnanosti zdanění nepodléhají, uplatní se u nich však tzv. „výhrada progresu“ podle § 32b EStG, kdy jsou zohledněny při volbě daňového pásma a odpovídající sazby daně.

Přestože německá daňová teorie používá rovněž termín daň ze mzdy, považují za nutné zdůraznit, že se nejedná o žádnou zvláštní daň, ale pouze o jednu z technik výběru DPFO. Daň je v tomto případě zálohově odváděna zaměstnavatelem při výplatě mzdy. Mzdou se pro účely výpočtu DPFO rozumí jak peněžní tak i nepeněžní plnění plynoucí z pracovního poměru. Rovněž není určující, zda se jedná o pravidelné nebo mimořádné plnění, ani zda jde o plnění nárokové či dobrovolné. Důležitým podkladem pro správné zjištění záloh na DPFO zaměstnavatelem je „mzdová karta“ zaměstnance. Tento dokument jej provází celým aktivním životem, jsou na něm zaneseny údaje relevantní pro zjištění záloh na DPFO a při změně zaměstnání ji musí zaměstnanec předat novému zaměstnavateli. Zaměstnanec na to má šest týdnů. Po uplynutí této lhůty mu budou

vypočítávány zálohy na DPFO podle sazby pro 6. daňovou třídu, pokud neprokáže, že na nepředání karty nenese vinu. Mzdovou kartu dostávají pouze zaměstnanci, kteří mají trvalé bydliště v Německu nebo se na jeho území převážně zdržují.

Podle § 40a EStG u zaměstnanců s částečnými pracovními úvazky není nutno vyžadovat předání karty zaměstnancem. Daň je v tomto případě odváděna srážkou u zdroje sazbou 5 % (pro zaměstnance v zemědělství) nebo 25 %, přičemž průměrná hodinová mzda nesmí překročit 12 EUR.

V souladu s § 39a EstG může zaměstnanec požádat FÚ o zanesení dalších nepovinných údajů na mzdovou kartu a tím si snížit srážené zálohy na DPFO. Jde např. o odčitatelné částky na děti. Jinak je možno tato daňová zvýhodnění uplatnit až při daňovém přiznání.

Nízkopříjmová zaměstnání

V případě, že se jedná o nízkopříjmové zaměstnání dle předpisů o sociálním pojištění, je možné tyto příjmy zdaňovat paušální daní. V současnosti je tato hranice 400 EUR za měsíc u jednoho zaměstnavatele (při více zaměstnavatelích se příjmy nesčítají). Odvedením této paušální daně končí zdaňování těchto příjmů a dále se v případném daňovém přiznání neuvádí.

Pokud zaměstnavatel z těchto příjmů odváděl pojistné na penzijní pojištění, činí sazba paušální daně 2 % hrubého příjmu. Pokud pojištění neodváděl, je tato sazba 20 % hrubé mzdy a dále příspěvek solidarity plus případná církevní daň.

Příjmy osvobozené od daně

V § 3 EStG najdeme příjmy, které jsou osvobozené od DPFO. Tento paragraf je velmi rozsáhlý, vnitřně se člení na dalších sedmdesát částí a ty dále do písmen. Společné těmto příjmům je, že jde o různé druhy sociálních transferů, jako:

- příjmy z nemocenského a zákonného úrazového pojištění;
- věcná plnění plynoucí ze zákonného pojištění;
- dávky v mateřství a v nezaměstnanosti;
- další kategorií, která nepodléhá zdanění jsou zákonné příplatky za práci přesčas, v noci, o víkendech a o svátcích.

Bližší podmínky tohoto osvobození jsou v § 3b EStG.

Sazba daně

Kolik jednotliví poplatníci nakonec zaplatí na dani, závisí na použité sazbě daně. Sazba daně je progresivní a začíná od částky dané základní odčitatelnou částkou na poplatníka ve výši 7.664 EUR (15.328 EUR při společném zdanění manželů). Sazba daně je rozdělená na tři samostatná pásma dle výše příjmů.

V případě, že poplatník realizuje mimořádné příjmy (např. z prodeje části podniku, náhrady škod či příjmy z víceletého projektu), může požádat o zmírnění dopadu daňové progresie. V případě prodeje části podniku může jedenkrát v životě za určitých podmínek poplatník požádat o použití zvláštní sazby, která činí 56 % průměrné daňové sazby na tento zisk. Není však možné jít pod nejnižší daňovou sazbu. Určitými podmínkami se myslí:

- zisk nepřekročí 5 mil. EUR;
- poplatník překročil 55 let věku;
- poplatník je dle sociálních zákonů trvale pracovní neschopný;
- u určitých příjmů v zemědělství a lesním hospodářství je dále možné použít zvláštních sazeb v souladu s § 34b EStG.

Daň zaplacená v zahraničí na tam dosahované příjmy se započte na zjištěnou daň z příjmů.

Daňové pásmo

Velikost daňové sazby (její progresivita) se dělí do čtyř pásem v závislosti na výši zdanitelných příjmů.

- Daňové pásmo I. (nulové pásmo)

V případě, že zdanitelné příjmy poplatníka jsou nižší než 7.664 EUR, daň se nevyměří, lze tedy hovořit o nulové sazbě daně v tomto pásmu.

Poplatníci, kteří spadají do tohoto pásma, si u příslušného finančního úřadu mohou nechat vystavit potvrzení o nízkých zdanitelných příjmech. V této kategorii nacházíme zejména důchodce, studenty nebo zaměstnance s kratšími úvazky. Potvrzení jim pak platí tři roky, musí je však odevzdat, pokud pomínou podmínky pro jeho vystavení. Význam tohoto potvrzení je např. v situacích, kdy poplatník dosahuje kapitálové příjmy, které překračují základní nezdanitelnou částku v této kategorii, zároveň však ostatní

příjmy má tak nízké, že by mu neumožnily čerpat ostatní daňová zvýhodnění. Potom mu není z těchto kapitálových příjmů strhávána daň srážkou u zdroje.

- Daňové pásmo II. (pásmo progresse)

Nejnižší hranicí příjmů v této kategorii je již zmiňovaných 7.664 EUR. Vstupní daňovou sazbou je poté 15 %. Pak dochází k jejímu progresivnímu růstu, nejprve na 24 % do hranice zdanitelných příjmů 12.740 EUR a poté od hranice 12.740 EUR dochází k jejímu proporcionálnímu růstu až na 42 %. Dá se říci, že v celém tomto pásmu roste sazba daně o 0,61 procentního bodu na každých 1.000 EUR zdanitelných příjmů. Daň v tomto pásmu je progresivní a je uplatňována klouzavá progresse.

- Daňové pásmo III. (pásmo proporcionální)

Při dosažení zdanitelných příjmů 52.152 EUR je poplatník zdaňován ve třetím pásmu. Daňová sazba je zde lineární ve výši 42 % (říká se jí špičková daňová sazba).

- Daňové pásmo IV. (daň z bohatství)

Od roku 2007 přibylo ještě čtvrté pásmo, přesáhnou-li zdanitelné příjmy poplatníka 250.000 EUR (nebo 500.000 EUR u společně zdaňovaných manželů). Daňová sazba je zde 45 %.

Daňová třída

Výše odváděné zálohy na daň ze mzdy, příspěvek solidarity a popř. církevní daň se u zaměstnanců odvozuje podle daňové třídy, která je zanesená na mzdové kartě. EStG počítá se šesti daňovými třídami. Zaměstnavatel nemusí ani provádět výpočty záloh na daň ze mzdy, protože jejich výši může zjistit z tabulky daně ze mzdy. Tabulka je rozdělena podle jednotlivých tříd.

- Daňová třída I.

Tato třída platí pro samostatně žijící zaměstnance, tj. svobodné, rozvedené a pro ovdovělé a trvale odloučené, příp. sezdané s druhým manželem žijícím v zahraničí, od roku následujícího po rozhodné události a nespádají přitom do daňové třídy II., III. nebo IV. U označení třídy může být uváděno ještě číslo podle počtu vyživovaných dětí.

- Daňová třída II.

Tato třída platí pro poplatníky z třídy I., pokud jsou zároveň samoživiteli a není v jejich bytě přihlášená žádná další dospělá osoba.

- Daňová třída III.

Tato třída platí pro společně žijící manžele, z nichž je pouze jeden výdělečně činný.

- Daňová třída IV. a V.

V případě, že jsou oba manželé výdělečně činní a žijí v jedné domácnosti, pak si mohou vybrat. Buď si oba zvolí daňovou třídu IV. nebo jeden (ten s vyššími příjmy) zvolí daňovou třídu V. a druhý z nich třídu III.

- Daňová třída VI.

Pokud má zaměstnanec více zaměstnavatelů, má také více mzdových karet. Každou další musí však označit daňovou třídou šest, která je nejnevýhodnější. Může ale zvolit postup, kdy si vybere jakou kartu jakému zaměstnavateli předloží, podle výše u něj dosahovaných příjmů.

Vzhledem k tomu, že systém německých daňových tříd není pro osoby z jiných systémů srozumitelný, je vhodné jej pro zvýšení srozumitelnosti doplnit následující tabulkou.

Změny nezdánitelných částek v EUR v závislosti na daňové třídě

Daňová třída	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Základní nezdánitelná částka	7.664	7.664	15.328	7.664	-	-
Výdaje na zajištění, dosažení a udržení příjmů ze závislé činnosti uplatňované paušálem	920	920	920	920	920	-
Ostatní výdaje uplatnitelné paušálem	36	36	72	36	-	-
Zvýhodnění pro samoživitele	-	1308	-	-	-	-
Nezdánitelná částka na dítě	5.808	5.808	5.808	2.904	-	-

Nezdánitelné částky na dítě jsou zohledňovány pouze při výpočtu církevních daní a příspěvku solidarity, nikoliv však při výpočtu daně ze mzdy.

Slevy na dani

Pro následující úlevy je společným znakem, že:

- se nesmí jednat o výkony na základě zaměstnaneckého poměru;
- na vykonané činnosti musí být vystaven daňový doklad, který bude uhrazen bankovním převodem (snahou je eliminace práce načerno).

Drobné pracovní poměry v domácnostech

Při využívání zaměstnanců v domácnostech může v daňovém přiznání snížit poplatník zaplacenou daň o:

- 10 % výdajů na tyto práce, pokud jsou v kategorii nízkopříjmových zaměstnání, max. však o 510 EUR;
- 12 % výdajů na tyto práce, pokud podléhají sociálnímu pojištění, max. však o 2.400 EUR.

O drobný pracovní poměr v domácnosti jde, pokud se jedná o činnosti se vztahem k chodu domácnosti samé. Typicky např. příprava pokrmů, úklid, péče o zahradu.

Poskytování domácích služeb § 35a EStG

Okruh těchto služeb překrývá pracovní činnosti z předchozího odstavce. Jsou to činnosti, které obvykle vykonává jeden ze členů domácnosti. V tomto případě si poplatník může snížit vyměřenou daň o:

- 20 % výdajů na tyto služby, max. však o 600 EUR (vyšší limity platí pro poplatníky se zvýšenou potřebou péče dle zvláštních zákonů).

Tyto služby mohou být na základě žádosti poplatníka u poplatníků, kteří mají dle sociálních zákonů (§ 14 Sociálního zákoníku) nárok na sociální úlevy. Dotčené služby musí být vykonány v domácnostech těchto poplatníků.

Typickým příkladem výdajů v této kategorii jsou výdaje na asistenční služby nebo např. výdaje na mytí oken.

Řemeslnické práce v domácnostech

Poslední možností snížení vyměřené daně z příjmů jsou řemeslnické práce v domácnostech. Jsou to soukromé výdaje poplatníka na renovaci, údržbu nebo modernizaci domácnosti poplatníka na území EU. Je dokonce možné uplatnit tyto výdaje i na pronajímanou nemovitost. Horní limit uplatnění těchto výdajů je 20 % jejich objemu, max. však 600 EUR ročně.

Mezi druhy nákladů, které je možné odečíst, jsou mzdové náklady, pronájem strojů nebo cestovné řemeslníků, nejsou to však materiálové náklady. Tato odečitatelná položka je pěkným příkladem, jak lze pomocí daně z příjmů podporovat hospodářský růst eurozóny.

Podpora rodinné politiky v rámci DPFO

Příjmy poplatníků do výše životního minima a příspěvky na péči o dítě nejsou zdaňovány. Toho je dosaženo pomocí základních nezdanitelných částek. Příspěvek na péči je v současnosti 154 EUR měsíčně na první tři děti a na další děti ve výši 179 EUR. Při ročním zúčtování FÚ zkoumá, zda opravdu příjmy do výše životního minima a příspěvku na péči o dítě nebyly předmětem zdanění.

Nezdanitelné částky na dítě jsou zaznamenány na mzdové kartě, protože hrají roli při výpočtu vedlejších daní (církevní daně a příspěvku solidarity). Pro účely DPFO se zohledňují děti mladší 18 let vždy, nad 18 let pouze pokud jejich vlastní příjmy nepřekročí 7.680 EUR. Děti nad 18 ale pod 21 let se zohlední jen tehdy, pokud nejsou v zaměstnaneckém poměru a jsou vedeny jako uchazeči o zaměstnání. Děti nad 18 ale pod 25 let se zohlední pouze pokud:

- se vzdělávají k výkonu povolání;
- pokud jsou v max. 4 měsíční zvláštní přechodné lhůtě;
- nemohou nastoupit ke vzdělávání vinou nedostatečné kapacity škol;
- vykonávají tzv. dobrovolnický rok podle zvl. zákonů.

Při posuzování uznatelnosti dětí hraje určitou roli i vykonání vojenské či náhradní služby. U zdravotně postižených dětí, jejichž postižení existovalo před 25 rokem, výše uvedené limity neplatí a jsou zohledňovány i nadále.

Zjištění základu daně

Určité druhy příjmů jsou zdaňovány na bázi dosaženého zisku. Jedná se o příjmy ze zemědělského a lesního hospodaření, provozování živnosti a příjmy z nezávislé činnosti. Zdanitelný zisk může být zjištěn trojím způsobem: jako přírůstek stavu majetku podniku (§ 4 odst. 1 EStG), jako přebytek příjmů nad výdaji (§ 4 odst. 3 EStG) a konečně pomocí průměrných sazeb (§ 13a EStG).

Ostatní druhy toků jsou zdaňovány jako přijaté příjmy. Nejde pouze o peněžní příjmy, ale i o plnění věcná. Jde o doplněk předchozí skupiny zdanitelných příjmů zjištěných na ziskové bázi. Zdanitelná je z této skupiny ta část příjmů, která převýší daňově uznatelné výdaje na jejich zajištění, dosažení a udržení. Výdaje privátního charakteru jako je výživa nebo ošacení nemohou být až na výjimky uplatněny. Pokud má poplatník výdaje, které mají smíšený charakter, může je částečně uplatnit, pokud lze jednoznačně určit část neprivatní. Tyto výdaje je možné uplatnit buď ve skutečné výši nebo paušální částkou. Daňově uznatelné výdaje nám stanoví § 9 EStG, jde např. o:

- **Výdaje na dopravu mezi bydlištěm a pracovištěm**

Od roku 2007 jsou tyto výdaje uplatnitelné pouze v soukromé sféře. Dojíždějící zaměstnanci si mohou uplatnit počínaje 21. kilometrem vzdáleností od místa bydliště k objektu zaměstnavatele 0,30 EUR na každý km. Denně mohou uplatnit jen jednu cestu.

Maximálně mohou takto uplatnit 4.500 EUR, pokud využívají veřejné dopravy zdarma – nemohou si uplatnit žádné výdaje. Výdaje nad tuto hranici mohou poplatníci uplatnit pouze v případě použití vlastního vozidla. V případě použití letecké dopravy se uznávají výdaje ve skutečné výši. Zvláštní úprava platí pro postižené, kteří mohou za splnění určitých podmínek uplatnit výdaje až do jejich skutečné výše. Tyto náhrady výdajů na dopravu pokrývají veškeré náklady spojené s dopravou (parkování, náklady na opravu a od r. 2007 i náklady v případě nehody).

- **Náklady na péči o dítě**

Náklady na péči o dítě vynaložené za účelem získání příjmu mohou být uplatněny souběžně s odčitatelnou položkou na dítě. Dají se uplatnit vedle základní paušální částky 920 EUR cestou zapsání na mzdovou kartu finančním úřadem.

- **Členské příspěvky organizacím sdružujícím zaměstnance**
- **Náklady spojené s nalezením pracovního místa**

Náklady spojené s nalezením pracovního místa jsou daňově uznatelným nákladem, ať už bylo hledání úspěšné či nikoliv. Jsou to např. náklady na inzeráty, telefonáty nebo cestovné na pohovor s potencionálním zaměstnavatelem.

- **Náklady na vzdělání**

Jako uznatelné náklady nelze uplatnit náklady na prvotní získání kvalifikace. Uznatelnými by však mohly být, pokud by se jednalo o vzdělání jako předmět služebního poměru. Mimo tento případ jsou uznatelnými náklady na další vzdělávání v již vykonávané profesi a náklady spojené s rekvalifikací. Uznatelnými jsou jak přímé náklady (školné, učebnice) tak i náklady nepřímé (cestovné spojené se vzdáváním).

- **Cestovné při služebních cestách**

Do této kategorie uznatelných nákladů spadají rovněž jak náklady přímé (jízdné, ubytování, stravování) tak i náklady vedlejší (úschova zavazadel). Náklady lze uplatnit pomocí paušálních částek. Tyto částky jsou diferencovány podle délky služební cesty a dle toho, zda jde o zahraniční či domácí služební cestu.

- **Vícenáklady v odvětví dopravy a při nestálém místě výkonu práce**

Pro zaměstnance v dopravním průmyslu, jako jsou např. strojvedoucí, taxikáři, řidiči

nebo zaměstnanci s proměnlivým místem výkonu práce, jako jsou např. montéři nebo stavební dělníci, platí obdobné podmínky jako při uznání nákladů při služebních cestách.

- **Další domácnost**

V případě, že zaměstnanec vykonává práci v místě, ve kterém nemá bydliště a v tomto novém místě si z pracovních důvodů drží byt či dům, může si svůj daňový základ snížit o náklady s tímto spojené a to jak o náklady na bydlení samotné, tak i o náklady spojené s cestou do místa svého trvalého pobytu.

- **Náklady na pracovní ošacení**

Základ daně lze snížit i o náklady na pořízení pracovního oblečení, jako jsou např. montérky, laboratorní plášť či uniforma a jejich údržbu. Tato výhoda se nevztahuje na běžné každodenní ošacení.

- **Náklady na stěhování**

Náklady na změnu bydliště v souvislosti s místem výkonu práce jsou uznatelné až do výše příspěvku stanoveného podle spolkového zákona o stěhovacích nákladech (nebo do skutečné výše, podle toho, co je nižší).

- **Náklady na pracovní prostředky**

Tyto náklady představují typicky pořízení nástrojů a jejich opravy, odborných knih nebo časopisů. Uznatelné jsou v daňovém období až do výše 410 EUR, nad tuto částku musí být zohledněna předpokládaná doba životnosti a náklady uplatňovány ve více obdobích.

- **Poplatky za vedení bankovních účtů**

Tyto poplatky je možné si odečíst, pokud jsou spojeny s převody v souvislosti s výkonem pracovní činnosti. Odečítají se buď ve skutečné výši nebo paušálem ve výši 16 EUR ročně.

- **Náklady na péči o dítě (§ 4f EStG)**

Náklady spojené s péčí o dítě mladší 14 let nebo o osobu zdravotně postiženou mohou být ze dvou třetin uznatelným nákladem, pokud jsou oba rodiče nebo samoživitel zaměstnaní. Stropem uznatelných nákladů je částka 4.000 EUR na dítě.

Daňově uznatelné výdaje na zajištění, dosažení a udržení příjmů mohou být uplatněny i paušálními částkami, pokud jejich prokazatelná výše není vyšší. Nejčastěji jde o:

- u příjmů ze závislé činnosti paušální částku 920 EUR na poplatníka. Jde-li o náhradu mzdy, je tato částka 102 EUR;
- u příjmů z kapitálového majetku je to na poplatníka 51 EUR (při společném zdanění manželů pak 102 EUR);
- při opakujících se příjmech jako jsou různé druhy penzí pak paušální odpočet 102 EUR na poplatníka;
- pro zdravotně postižené poplatníky je uplatňována paušální částka v rozmezí 310 EUR až 3.700 EUR v závislosti na stupni postižení.

Náklady, které přesahují paušální částky a v souhrnu jsou vyšší než 600 EUR si může zaměstnanec nechat od FÚ zapsat na svoji mzdovou kartu a zohledňovat již v průběhu roku při výpočtu záloh na DPFO.

Přírůstek stavu majetku podniku (§ 4 odst. 1 EStG)

Tento způsob je předepsanou metodou pro poplatníky s příjmy z provozování živnosti a ze zemědělského a lesního hospodaření, pokud jsou povinni vést účetnictví. vedou-li účetnictví dobrovolně, pak musí tuto metodu zjištění zisku také povinně použít. Zisk je zde definován jako rozdíl mezi stavem majetku na začátku a na konci zdaňovaného období. Zjištěný rozdíl je nutno zvýšit o vyřazený majetek a naopak snížit o majetek nově vložený.

I v německé daňové teorii (§ 4 odst. 5 EStG) najdeme různé druhy nákladů, které nejsou z hlediska DPFO daňově uznatelné, jako:

- dary ve výši přesahující 35 EUR jednomu příjemci;
- náhrady při služebních cestách poskytnuté nad rámec zákona.

Přebytek příjmů nad výdaji (§ 4 odst. 3 EStG)

Tuto metodu mohou použít pouze poplatníci, kteří nemusí povinně užít předchozí způsob. Je to tedy doplňková metoda, v praxi používaná poplatníky s nízkými příjmy (nevedou účetnictví). Porovnávají jsou zde příjmy a výdaje poplatníka za zdaňované období.

Průměrné sazby (§ 13a EStG)

U některých poplatníků v zemědělství a lesním hospodářství je možné použít metodu zjišťování daňového základu pomocí průměrných sazeb.

Úprava základu daně

Neupraveným základem daně je tedy součet zjištěného zisku plus přebytky příjmů nad výdaji v jednotlivých příjmových kategoriích. Tento součet je možné dále upravovat o eventuelní daňovou ztrátu a o tři specifické odečitatelné položky. Jde o:

- odečitatelnou položku ve stáří: Daňoví poplatníci, kteří před začátkem roku 2005 dovršili 64. rok věku, si mohou snížit příjmy o 40 %, nejvýše však o 1.900 EUR. Při tomto snížení se nepřihlíží k příjmům. Tato položka bude průběžně do roku 2040 odstraněna;
- odečitatelnou položku pro samoživitele: Samoživitelé mohou za splnění podmínek daných příslušnými Zákony snížit své příjmy až o 1.308 EUR ročně;
- odečitatelnou položku pro zemědělské a lesní hospodářství: tito poplatníci si mohou příjmy z této kategorie snížit o 670 EUR (v případě manželů o 1.340 EUR). Odečíst si ji však mohou jen tehdy, pokud suma jejich zdanitelných příjmů nepřekročí 30.700 EUR (u manželů 61.400 EUR).

Zdanitelný příjem

Zdanitelným příjmem rozumíme základ zjištěný podle předchozích kapitol, upravený o odečitatelné položky na děti a o některé další položky. Souhrnně lze říci, že výchozíkem je zisk a přebytek příjmů nad výdaji v jednotlivých druzích příjmu. Tento součet se upraví o odečitatelné položky ve stáří, pro samoživitele a poplatníky v zemědělství. Následně se tento mezisoučet sníží o zvláštní výdaje, vícenáklady a další daňová zvýhodnění jako jsou přídatky na děti a tak je zjištěn zdanitelný příjem.

Daňová ztráta

Jako první krok se zohledňuje daňová ztráta z minulých období. Poplatník se může pokusit ztrátu až do výše 511.500 EUR zohlednit zpětně v následujícím zdaňovacím období. Pokud není možné zohlednit daňovou ztrátu v jednom období, přenáší se tato ztráta do období následujících, kde je ji možno odečíst při příjmech do 1 mil. EUR (u

manželů do 2 mil EUR) neomezeně, nad tuto hranici do 60 % příjmů.

Podle § 2a EStG je možné ztrátu vzniklou v zahraničí započítat proti příjmům rovněž dosaženým ze zdrojů v zahraničí.

Zvláštní výdaje dle § 10 EStG

Tyto zvláštní daňově uznatelné výdaje jsou v Zákoně taxativně vymezeny. Maximální suma těchto zvláštních výdajů může činit 1.500 EUR ročně, přičemž tato částka může být zvýšena na 2.400 EUR u poplatníků, kteří sami v plné výši a po celý rok platili pojistné na veřejné zdravotní pojištění (neplatil je tedy za ně zaměstnavatel nebo stát).

Zaplacené pojistné

Stát se snaží podporovat aktivní přístup poplatníků k zajištění vlastní budoucnosti. Proto zaplacené pojistné snižuje daňový základ pro DPFO. Jedná se o pojistné na celou škálu druhů pojištění, např.:

- zákonné penzijní pojištění, starobní pojištění u zemědělských zajišťoven a u různých profesně orientovaných spolků;
- soukromé kapitálové životní pojištění;
- pojištění pro případ nemoci, úrazové a odpovědnosti;
- pojištění v nezaměstnanosti;
- pojištění příjmů.

Aby u zaměstnanců nedocházelo ke strhávání nadměrných záloh na DPFO, mohou být tyto příspěvky paušální částkou 36 EUR měsíčně zohledňovány již v průběhu roku, nejedná se však o režim zapsání na mzdovou kartu FÚ, ale o paušální odpočet. Pokud toto pojistné překročí 600 EUR ročně, je možné je na mzdovou kartu zapsat.

Ostatní zvláštní výdaje (§ 10 EStG)

I tyto zvláštní výdaje odrážejí snahu státu podporovat vlastní iniciativu či aktivní zapojování do občanské společnosti. Jde o výdaje jako jsou např.:

- poskytnuté výživné rozvedenému nebo trvale odloučenému manželů až do výše 13.805 EUR ročně;
- zaplacené církevní daně;

- Od 1.1.2006 je za určitých podmínek možné odečíst až 4.000 EUR na péči o dítě, i když tato péče nesouvisí s dosažením příjmů;
- výdaje na vlastní odborné vzdělávání do výše 4.000 EUR;
- 30 % ze školného za dítě, na které jsou již konzumovány předchozí úlevy;
- příspěvky a dary na činnosti ve veřejném zájmu (církvní, výzkumné, obecní spolky);
- příspěvky a dary politickým stranám až do výše 1.650 EUR.

Podpora při bydlení ve vlastní nemovitosti

Poplatníci bydlící ve vlastní nemovitosti nebo majitelé bezúplatně na osobu blízkou k užívání přenechané nemovitosti mohou požádat po dobu osmi let od nabytí této nemovitosti o podporu. Tato částka se rovněž nezapisuje na mzdové kartě.

Mimořádné výdaje (§ 33-33b EStG)

- **Vícenáklady**

Výdaje, které poplatníkovi vznikají a podstatně převyšují výdaje ostatních poplatníků s podobnými z pohledu DPFO relevantními charakteristikami, mohou být zahrnuty mezi výdaje snižující základ daně. Pokud s ostatními daňově uznatelnými výdaji překročí hranici 600 EUR, mohou být zapsány na mzdové kartě. U zdravotně postižených poplatníků se na kartu zapíší bez ohledu na tento limit.

- **Kvazipříspěvky na péči o dítě**

Pokud je poplatník povinován výživou jiné osoby a na tuto osobu nikdo neuplatnil odčitatelnou položku na dítě, může ji za určitých podmínek uplatnit tento poplatník. Na odčitatelnou částku ve výši 7.680 EUR ročně se však započtou vlastní příjmy vyživované osoby, pokud překročí částku 624 EUR.

- **Domácí péče**

V určitých případech starších nebo zdravotně postižených osob mohou tito poplatníci zaměstnávající výpomoc v domácnosti odečíst částku 624 až 924 EUR.

Správa a výběr daně

Daň je vybírána dvěma způsoby. Buď ve formě tzv. srážkové daně u zdroje nebo na

základě vyplněného daňového přiznání. K zajištění řádného odvedení daně u poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti slouží institut daňových záloh, které jsou splatné 10. března, 10. června, 10. září a 10. prosince aktuálního roku. Daň stanoví správce daně na základě minulého období příp. dle vlastního uvážení. Pokud tyto zálohy shledá poplatník příliš vysokými, je oprávněn požádat o jejich snížení. Tyto zálohy, sražená daň ze mzdy a sražené kapitálové daně jsou následně odečteny od vyměřené daně a výsledek je konečná daňová povinnost. Odvedením záloh na DPFO u příjmů ze závislé činnosti se bere tato daň jako uhrazená. Poplatník je nejpozději v prekluzivní lhůtě dvou let od data podání řádného daňového přiznání oprávněn požádat o vyúčtování sražených záloh na DPFO.

Poplatník, který má zdanitelné příjmy z jiných zdrojů než je závislá práce a tyto příjmy jsou vyšší než základní nezdanitelné minimum, je povinen podat každoročně nejpozději 31. května daňové přiznání k DPFO. Pokud využije služeb daňového poradce nebo jde o osobu zdravotně postiženou, může požádat o prodloužení této lhůty. Při nedodržení této lhůty může FÚ uvalit sankci až do výše 10 % vyměřené daně (max. 25.000 EUR).

Správcem daně jsou jednotlivé finanční úřady. Z hlediska místní příslušnosti jde o finanční úřad v jehož okrese žije poplatník v době podání daňového přiznání. V případě více míst pobytu platí zásada převážného zdržování se. Pokud poplatník mění místo trvalého pobytu, musí se nahlásit u nového místně příslušného finančního úřadu a sdělit mu své daňové číslo.

Přiznání k DPFO je možné odevzdat jak klasicky na formuláři, který je k dispozici na FÚ nebo jej lze stáhnout z internetu, tak i prostřednictvím webové aplikace na adrese www.elster.de. K daňovému přiznání je potřeba přiložit doklady osvětlující uplatnění různých daňových zvýhodnění.

V zásadě platí, že každý by měl své příjmy přiznávat samostatně. Výjimkou z tohoto pravidla je společné zdanění manželů, kdy se manželé mohou rozhodnout, že podají společné přiznání, samostatně každý své „manželské“ přiznání pokud nežijí společně, příp. zvláštní přiznání pro rok uzavření manželství (a tam platí fikce, že manželství nebylo uzavřeno).

Při společném zdanění manželů se jejich příjmy sečtou, vydělí se dvěma, pro výsledek se zjistí výše daně a tato výše se opět dvěma vynásobí. Tak dojde zpravidla k daňové úspoře, protože se poplatníci – manželé vyhnou daňové progresi. Pro

odloučeně žijící manžele tento režim není připuštěn.

Klíčovou roli ve zjištění daňové povinnosti hraje stejně jako ve zbývajících dvou zkoumaných zemí daňové přiznání. Daň je odváděna ve formě:

Druh příjmu	Způsob odvedení daně		
	Zálohově u zaměstnavatele	Srážkovou daní	Na základě daňového přiznání
Samostatná činnost			X
Provozování živnosti			X
Zemědělská činnost			X
Příjmy z pronájmu			X
Závislá činnost	X		X
Příjmy z kapitálového majetku		X	X
Ostatní (zde např. podíl z penze)			X

Formou nezdanitelných částek nebo daňově uznatelných výdajů zůstanou nezdaněny:

- základní nezdanitelná částka k zajištění životního minima;
- výdaje nutné k dosažení příjmů;
- výdaje na sociální pojištění, tvorbu majetku, dary atd.;
- uznatelné výdaje z hospodářsko- a sociálněpolitických důvodů (např. subvence).

5. Právní úprava zdanění příjmů fyzických osob ve Slovenské republice

Legislativa

Základním a stěžejním zákonem upravujícím tuto problematiku ve Slovenské republice je zákon č. 595/2003 Sb., o dani z příjmů (dále jen „Zákon SR“).

Konstrukce daně z příjmů fyzických osob v SR

Zdaňovací období

Nejběžnějším zdaňovacím obdobím je kalendářní rok, Zákon SR však připouští výjimky.

Poplatník

Definice poplatníka je téměř identická definici poplatníka v České republice, jak byla tato popsána výše. Jedinou formulační odlišností je skutečnost, že česká úprava pracuje s pojmem bydliště a slovenská s pojmem trvalý pobyt. Poplatníkem rezidentem s neomezenou daňovou povinností je osoba, která má bydliště na území Slovenské republiky nebo se na jeho území převážně zdržuje. Převážným zdržováním je myšleno alespoň 183 kalendářních dní v roce, souvisle i v několika obdobích. Do tohoto počtu se započítává každý i započatý den pobytu. Podrobnou úpravu najdeme v § 2 Zákona SR.

Daňoví poplatníci – nerezidenti, mají daňovou povinnost upřesněnou v § 16 Zákona SR. Jejich daňová povinnost je omezena na příjmy plynoucí ze zdrojů na území Slovenské republiky.

Předmět daně

Předmětem daně se v nejjednodušším vyjádření rozumí příjem poplatníka z jeho činnosti nebo z nakládání s jeho majetkem (§ 2 Zákona SR). Vzhledem k výše zmíněné neomezené daňové povinnosti se jedná o celosvětové příjmy poplatníka.

I v úpravě zdaňování příjmů poplatníků ve Slovenské republice najdeme rozdělení jednotlivých druhů příjmů do několika kategorií. Jde o:

Příjmy ze závislé činnosti (§ 5 Zákona SR)

V tomto dílčím základu se zdaňují:

- příjmy ze současného anebo předcházejícího pracovněprávního vztahu, služebního poměru, nebo z obdobného vztahu, ve kterém je poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu povinný dodržovat jeho pokyny či příkazy;
- příjmy za práci prokuristů, jednatelů s.r.o.;
- stejně jako v České republice je zde zdaňován i nehmotný příjem plynoucí od zaměstnavatele (např. 1 % ze vstupní ceny vozidla, které zaměstnavatel poskytne zaměstnanci na soukromé a služební účely);
- cena nebo výhra přijatá zaměstnancem, který se zúčastnil soutěže vyhlášené zaměstnavatelem.

Dílčím základem v této kategorii je souhrn zdanitelných příjmů, které pojmově patří do této kategorie, snížený o poplatníkem zaplacené pojistné na veřejná pojištění.

Příjmy z podnikání, z jiné samostatné výdělečné činnosti a z pronájmu (§ 6 Zákona SR)

Vymezení příjmů zdaňovaných v této kategorii je identické stejnému vymezení v České republice. Jedná se tedy o příjmy ze/z:

- zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství;
- živnosti;
- jiného podnikání podle zvláštních předpisů;
- společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku,

a dále příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nejsou zdaňovány v kategorii § 5 Zákona SR, jako jsou příjmy:

- z použití nebo z poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví včetně autorských práv a práv souvisejících s autorským právem, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl na vlastní náklady;
- z činností, které nejsou ani živnostmi ani podnikáním.

Příjmy z kapitálového majetku (§ 7 Zákona SR)

V této kategorii příjmů se stejně jako v české úpravě zdaňují příjmy plynoucí z držby kapitálového majetku. Zisk dosažený v případě jejich prodeje se zdaňuje v kategorii ostatních příjmů. Většina těchto příjmů je zdaňována formou srážkové daně u jejich plátce. V této kategorii se zdaňují například příjmy jako:

- úroky a ostatní výnosy z cenných papírů;
- úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů a půjček;
- dávky z důchodového připojištění;
- plnění z pojištění pro případ dožití se určitého věku.

Ostatní příjmy (§ 8 Zákona SR)

V této poslední kategorii se daní příjmy, které nespádají do žádné z předchozích kategorií a příjmy nahodilé. Jde např. o

- příjmy z příležitostných činností včetně příjmů z příležitostné zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příležitostného pronájmu movitých věcí;
- příjmy z převodu vlastnictví nemovitostí;
- příjmy z prodeje movitých věcí;
- příjmy z převodu cenných papírů;
- příjmy z převodu podílu na společnosti s ručením omezeným.

Do tohoto částečného základu daně se zahrnuje zdanitelný příjem snížený o výdaje prokazatelně vynaložené na jeho dosáhnutí. Pokud výdaje spojené s jednotlivým druhem příjmů přesáhnou tento příjem, k rozdílu se nepřihlíží. K imputované práci poplatníka se rovněž nepřihlíží.

Základ daně

Daňovým základem je rozdíl, o který přesáhnou zdanitelné příjmy daňové výdaje při respektování věcné a časové souvislosti příjmů a výdajů. Zjistí se jako součet jednotlivých dílčích základů dle § 5 až 8 Zákona SR. Jednotlivé dílčí základy (kromě příjmů ze závislé činnosti) je možné snížit o daňovou ztrátu.

Podkladem pro zjištění základu daně jsou účetní zápisy nebo daňová evidence (§ 17 odst. 1 Zákona SR). Do základu daně rovněž nevstupují příjmy, u nichž se za splnění daňové povinnosti bere sražení daně u plátce příjmu (§ 17 odst. 3 písm. a) Zákona SR).

Příjmy osvobozené od zdanění

Tento druh příjmů je sice předmětem zdanění daně z příjmů fyzických osob, je však od zdanění osvobozen, tzn. jako by na něj byla aplikována nulová sazba daně. Jde zejména o:

- příjmy z prodeje bytu anebo obytného domu s nejvíce dvěma byty včetně souvisejících pozemků, pokud v něm měl prodávající trvalý pobyt nejméně po dobu dvou let bezprostředně před prodejem, kromě:
 1. příjmů z prodeje těchto nemovitostí, které byly zahrnuty do obchodního majetku, a to do pěti let ode dne jejich vyřazení z obchodního majetku;
 2. příjmů, které plynou poplatníkovi podle smlouvy o budoucím prodeji těchto nemovitostí uzavřené do dvou let od začátku trvalého pobytu v nich anebo do pěti let ode dne jejich vyřazení z obchodního majetku, i když kupní smlouva bude uzavřena až po dvou letech od začátku trvalého pobytu anebo po pěti letech ode dne jejich vyřazení z obchodního majetku.
- dávky, podpory a služby z veřejného zdravotního pojištění, individuálního zdravotního pojištění, sociálního pojištění, nemocenského zabezpečení a úrazového zabezpečení, důchody ze starobního důchodového spoření včetně plnění z tohoto spoření podle zvláštního předpisu a plnění z povinného zahraničního pojištění stejného druhu;
- plnění poskytovaná v rámci aktivní politiky trhu práce;
- přijaté náhrady škod;
- úroky z přeplatku na dani zapříčiněného správcem daně;
- výhry v loteriích a jiných podobných hrách provozovaných na základě povolení vydaného podle zvláštních předpisů.

Příjmy vyňaté z předmětu daně

V § 3 Zákona SR najdeme rovněž příjmy vyňaté z předmětu daně z příjmů. Tyto příjmy tak nevstupují do základu daně. Předmětem daně například nejsou:

- příjmy získané darováním nebo děděním;
- přijatý úvěr či půjčka;
- přijaté dividendy;
- cestovní náhrady poskytované v souvislosti s výkonem závislé činnosti do výše stanovené zákonnými předpisy;
- pojistné placené zaměstnavatelem za zaměstnance na zákonná pojištění (zdravotní, sociální).

Nezdanitelná část základu daně

Slovenským specifikem je omezení daňového základu ve vztahu k násobkům životního minima. Podle § 11 odst. 2 Zákona SR si poplatník, jehož základ daně se rovná nebo je nižší než 100-násobek sumy platného životního minima, nezdanitelná část základu daně ročně na poplatníka je suma odpovídající 19,2-násobku sumy platného životního minima a dále podle § 11 odst. 3 pokud je jeho základ daně vyšší než 100-násobek platného životního minima, nezdanitelná část základu daně ročně na poplatníka je suma odpovídající rozdílu 44,2-násobku platného životního minima a jedné čtvrtiny základu daně; pokud tato suma je nižší než nula, nezdanitelná část základu daně ročně na poplatníka se rovná nule.

Pokud však poplatník dosáhne daňového základu, který:

1. se rovná nebo je nižší než 176,8-násobek platného životního minima a jeho manželka (manžel) žije s poplatníkem v domácnosti v tomto zdaňovacím období:
 - nemá vlastní příjem, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) je suma odpovídající 19,2-násobku platného životního minima;
 - má vlastní příjem nepřesahující sumu odpovídající 19,2-násobku platného životního minima, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) je rozdíl mezi sumou odpovídající 19,2-násobku platného životního minima a vlastním příjmem manželky (manžela);
 - má vlastní příjem přesahující sumu odpovídající 19,2-násobku platného

životného minima, nezdanitelná část základu daně na manželku (manžela) se rovná nule;

2. je vyšší než 176,8-násobek platného životného minima a jeho manželka (manžel) žijící s poplatníkem v domácnosti v tomto zdaňovacím období:
 - nemá vlastní příjem, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) je suma odpovídající rozdílu 63,4-násobku platného životního minima a jedné čtvrtiny základu daně tohoto poplatníka; pokud tato suma je nižší než nula, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) se rovná nule;
 - má vlastní příjem, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) je suma vypočítaná podle prvního bodu, snižená o vlastní příjem manželky (manžela); pokud tato suma je nižší než nula, nezdanitelná část základu daně ročně na manželku (manžela) se rovná nule.

V souladu s reformami pojistných systémů, které byly na Slovensku již provedeny, nejsou zdanitelnými částkami základu daně (do výše 12.000 Sk za každý z těchto druhů výdajů) ani výdaje vynaložené na:

- příspěvky na doplňkové důchodové spoření podle zvláštního zákona;
- finanční prostředky na účelové spoření;
- pojistné na životní pojištění.

Sazba daně

Sazba daně je 19 % ze základu daně sníženého o daňovou ztrátu a o nezdanitelné části základu daně (§ 15 Zákona SR). Slovensko tedy rovněž opustilo dlouhou dobu praktikovanou progresivní sazbu daně z příjmů.

Minimální daňová povinnost a zaokrouhlování

Minimální vypočtená daňová povinnost musí však činit alespoň 500 Sk, jinak se daň podle § 46 Zákona SR nevybere (ani neplatí).

Základ daně, nezdanitelné části základu daně, daňový bonus, zdanitelná mzda, daň a zálohy na daň se podle § 47 odst. 2 Zákona SR zaokrouhlují na celé koruny dolů.

Správa a výběr daně

Daňové přiznání

Základní metodou výběru daně je výběr daně na základě vyplněného daňového přiznání. Myslím si, že tato cesta je nejobvyklejší nejenom v popisovaných zemích, ale i na celém světě. Zákon SR ji upravuje v § 32 a n. Lhůta k podání daňového přiznání je stejná jako v ČR a podle § 49 odst. 2 Zákona SR činí tři měsíce od skončení zdaňovacího období. Ve stejné lhůtě je pak i daňová povinnost splatná.

Okruh poplatníků povinných podat daňové přiznání je v reáliích Slovenské republiky opět navázán na hodnoty životního minima. Dobrovolné daňové přiznání nemá žádná omezení. Daňové přiznání tak musí podat každý poplatník, který dosáhne příjmů rovnajících se 50-ti násobku životního minima, nebo pokud vykazuje daňovou ztrátu (pak vždy). Do sčítaných příjmů pro účely podání daňového přiznání se nezahrnují příjmy, u nichž byla daňová povinnost splněna srážkou u zdroje. Daňové přiznání samozřejmě nepodává poplatník, který má pouze příjmy ze závislé činnosti.

Zálohy na daň z příjmů

Zálohy na daň z příjmů je povinen platit poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost byla vyšší než 50.000 Sk. Zálohové období je přitom oproti zdaňovacímu období posunuto o lhůtu k podání daňového přiznání. Zálohy se platí buď čtvrtletně ve výši jedné čtvrtiny poslední známé daňové povinnosti, pokud tato nepřekročila 500.000 Sk, nebo měsíčně ve výši jedné dvanáctiny poslední známé daňové povinnosti, pokud tato překročila 500.000 Sk.

Specifický režim záloh se uplatní u poplatníků, kteří mají výlučně příjmy ze závislé činnosti (§ 35 a n. Zákona SR). V tom případě poplatník podepíše u zaměstnavatele (plátce) prohlášení dle § 36 Zákona SR o splnění podmínek přiznání daňového bonusu a odpočtu základní nezdanitelné částky na poplatníka a plátce bude za něj odvádět zálohy na daň z příjmů fyzických osob. Při výpočtu čisté mzdy zaměstnavatel zohledňuje alikvotní část daňového bonusu. Některé úlevy (jako např. na druhého z manželů poplatníka) nelze uplatňovat v alikvotní výši, ale pouze v ročním zúčtování záloh. Sazba zálohy na daň z příjmů je 19 % zdanitelné mzdy.

Jak bylo naznačeno v předchozím odstavci, u poplatníků, kteří mají pouze příjmy ze závislé činnosti a nemusejí tedy podávat vlastní daňové přiznání, provede nejpozději do

31. března roku následujícího po zdaňovacím období zaměstnavatel zúčtování daně. V tomto zúčtování daně zohlední plátce příjmu veškeré zaplacené zálohy na daň z příjmů fyzických osob a dále veškeré daňové úlevy, které poplatník neuplatnil nebo nemohl uplatnit v průběhu zdaňovacího období. Výsledkem je daňový nedoplatek nebo přeplatek. Z důvodů vlivu úlev, které není možné čerpat v alikvotní výši v průběhu zdaňovacího období je častější situací daňový přeplatek.

Podkladem ke správnému vypočítání daňové povinnosti u zaměstnance jsou mzdové listy, které jsou obdobou daňových karet, o kterých jsem se zmiňoval při popisu zdaňování příjmů fyzických osob v SRN.

Daň vybíraná srážkou u zdroje

Další cestou jak zabezpečit pro stát daňový výnos, je vybírat daň srážkou u zdroje příjmů. Vzhledem ke sjednocení sazeb daně, kterým bylo dosaženo odstranění různých distorzí v chování poplatníků DPFO, je sazba daně v souladu s § 15 Zákona SR 19 %.

Srážkou u zdroje se vybírá daň z příjmů např.:

- u některých zdanitelných příjmů poplatníků s omezenou daňovou povinností;

u všech kategorií poplatníků pak u příjmů, pokud jde o:

- úrok, výhru anebo jiný výnos plynoucí z vkladů na vkladních knížkách, z peněžních prostředků na běžných účtech, ze stavebního spoření a z vkladových účtů;
- výnos z podílových listů, výnos z vkladových certifikátů, depozitních certifikátů a z vkladových listů;
- dávku z doplňkového důchodového spoření podle zvláštního předpisu;
- příjem autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu anebo televize, pokud nejde o umělecký výkon;
- příjem ze závislé činnosti plynoucí poplatníkovi od zaměstnavatele, který je plátcem daně, jehož úhrnná výška od tohoto zaměstnavatele nepřesáhne za kalendářní měsíc celkovou sumu 5.000 Sk a u kterého si tento poplatník při výpočtu záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti neuplatňuje nezdanitelné části základu daně.

V některých případech (např. pokud jsou poplatníci daňoví nerezidenti) je provedením srážkové daně splněna daňová povinnost, v jiných případech se srážková daň bere za zálohu na budoucí daňovou povinnost.

Zajištění daně

Správce daně může plátcům příjmů uložit, aby při jejich vyplácení srazili část ve výši poloviny daňové sazby (tj. 7,5 %) z tohoto příjmu jako zajištění daně. Toto zajištění se bere jako záloha daně. Mimo rozhodnutí správce daně je tento institut obligatorní pokud je příjem vyplácen nerezidentům (§ 44 odst. 2 Zákona SR), neboť je u nich zvýšené nebezpečí neodvedení daně.

V případě, že poplatník nepodá řádné daňové přiznání, může správce daně rozhodnout, že tímto zajištěním daně je splněna daňová povinnost.

Úprava vypočtené výše daně

Daňový bonus

Slovenská republika, stejně jako Česká republika, zakomponovala do systému daně z příjmů prvky rodinné politiky. Jedním z nich je v § 33 Zákona SR upravený daňový bonus. Konstrukce je obdobná daňovému bonusu v ČR. Podle zásady, že každá štědrost má své hranice, může výhod daňového bonusu požívat pouze poplatník s neomezenou daňovou povinností s trvalým pobytem na území Slovenské republiky (§ 33 odst. 10 Zákona SR).

Tak si může poplatník, který má zdanitelné příjmy alespoň ve výši 6-ti násobku minimální mzdy snížit vypočtenou daňovou povinnost o daňový bonus na každé vyživované dítě žijící s ním v jedné domácnosti. Současná výše tohoto bonusu je 6.480 Sk ročně na každé vyživované dítě. Pokud je podmínka pro uplatnění bonusu splněna jen z části, je možné jej rovněž uplatnit pouze v poměrné výši.

Daňový bonus lze logicky uplatnit pouze do výše vypočtené daňové povinnosti. V případě, že by byl daňový bonus vyšší než tato povinnost, vyplátí jej poplatníkovi příslušný finanční úřad v režimu vrácení daňového přeplatku.

Daňová asignace

Úprava zdaňování příjmů ve Slovenské republice adaptovala zajímavý systém participace poplatníků na rozpočtovém určení jejich daňové povinnosti. Je jím daňová asignace upravená v § 50 Zákona SR.

Poplatník může stanoveným postupem určit, na jaké účely budou použity až 2 % jeho daňové povinnosti. Tento systém je příznačný pro země se silnou církevní tradicí, na území bývalé ČSFR však nebyl využíván. Myslím si, že jde o dobrou myšlenku, plně slučitelnou s moderními trendy posilování občanské společnosti a autonomie rozhodování obyvatel.

Možnosti daňové asignace nejsou však bezbřehé, přesto dostatečné. V souladu s § 50 odst. 4 Zákona SR, je možné určit příjemcem části daňové povinnosti subjekt, který je:

- občanské sdružení;
- nadace;
- neinvestiční fond;
- nezisková organizace poskytující všeobecně prospěšné služby;
- účelové zařízení církve a náboženské společnosti;
- organizace s mezinárodním prvkem.
- Slovenský Červený kříž.

Zároveň však Zákonomodárce v § 50 odst. 5 normuje i předmět činnosti u oprávněných asignantů, kterými jsou:

- ochrana a podpora zdraví;
- prevence, léčba, resocializace drogově závislých v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb;
- podpora sportu dětí, mládeže a občanů zdravotně postižených;
- poskytování sociální pomoci;
- zachování kulturních hodnot;
- podpora vzdělávání.

Oprávnění příjemci jsou zapsáni v centrálním registru příjemců vedeném Notářskou komorou Slovenské republiky.

6. Právní úprava zdanění příjmů fyzických osob ve Spojených státech amerických

První úprava daně z příjmů na území dnešních USA byla zavedena zákonem o příjmech z roku 1861. Výnos tehdejší daně byl určen k financování občanské války a po ukončení války byla tato daň opět, v roce 1872, zrušena. Historie daně z příjmů v moderním pojetí začíná přijetím 16. dodatku k Ústavě Spojených států amerických v roce 1913.

Zajímavostí je vysoký rozptyl mezních sazeb daně z příjmů v USA. Při jejím zavedení byla nejvyšší sazba daně 6 %. V roce 1918 byla mezní sazba z důchodů nad 1.000.000 USD zvýšena na 77 % za účelem financování nákladů na první světovou válku. V čase velké hospodářské krize dosahovala 63 % aby pak v roce 1945 dosáhla 94 % z důchodů převyšujících 200.000 USD. V současné době efektivně podléhají dani z příjmů dvě třetiny obyvatelstva USA.

Zvláštností systému daně z příjmů v USA je, že tyto daně jsou uvalovány na více úrovních – federální, státní a dokonce i municipální. Vzhledem k rozsahu problematiky se ve své práci zabývám zdaněním příjmů na nejvyšší, tedy federální úrovni. Tato federální daň z příjmů je uvalována ve všech státech USA s výjimkou Portorika a Guamu. Dále pouze sedm států USA se rozhodlo nevalit daň z příjmů na státní úrovni. Jsou to Aljaška, Florida, Nevada, Jižní Dakota, Texas, Washington a Wyoming. Dva další státy, New Hampshire a Tennessee zdaňují na státní úrovni pouze přijaté dividendy a úroky. Nicméně v roce 2007 platilo nejbohatších 5% Američanů více než polovinu výnosu federální daně z příjmů. K tomu ve stejném roce 40% Američanů neplatilo žádnou federální daň z příjmů a přesto tato daň je nejvýnosnějším daňovým zdrojem v USA.

Nadto pro snadnější orientaci v problematice zdanění se budu snažit uvádět i původní anglické názvy pro jednotlivé pojmy. Dostáváme se totiž do anglosaského právního systému, který je od kontinentálního značně odlišný.

Legislativa

Komplexní úpravu zdaňování příjmů i jejich výběru najdeme v Daňovém zákoníku (dále jen „**Daňový zákoník**“), který je označen jako kniha 26 právního řádu Spojených států amerických (United States Code). Tento Daňový zákoník z roku 1986 je pravidelně revidován kongresem USA.

Hned při první zmínce o tomto pramenu práva je třeba upozornit na jeho konstrukci, která je velmi vzdálená evropskému pojetí tvorby zákonů. Zákony zkoumaných zemí jsou si strukturou podobné, otázku zdanění řeší vždy od základních kamenů jakými jsou poplatník, daňové období apod. Daňový zákoník k tomuto problému přistupuje opačně a např. základní definice jsou uvedeny až v závěru v § 7701.

Stejně tak i struktura jednotlivých paragrafů Daňového zákoníku je odlišná od struktury používané u ostatních zkoumaných zemí. Americký Daňový zákoník v mnohem větší míře pracuje s výčty, snaží se být velmi podrobný. V závěru většiny paragrafů najdeme dvě uzavírací ustanovení. Prvním je odkaz na výjimky z příslušného ustanovení a druhým je seznam křížových referencí, tj. ustanovení které mají spojitost s příslušným paragrafem.

Konstrukce daně z příjmů fyzických osob

Zdaňovací období

Zdaňovací období je upraveno v § 441 Daňového zákoníku. Zdaňovací periodou je v nejčastějším případě jeden rok. Úprava zdaňovacího období v tomto ustanovení je velmi rozsáhlá, nicméně s určitým zjednodušením lze říci, že většina daňových poplatníků – fyzických osob bude mít zdaňovací období shodné s kalendářním rokem, neboť takovéto zdaňovací období je podle § 441 písm. g) bod 1. Daňového zákoníku povinné pro poplatníky, kteří nevedou účetnictví.

Stejně však jako v ostatních zkoumaných zemích je možné pracovat i se zdaňovacím obdobím jiným, např. fiskálním rokem či dokonce odlišným od roční periody.

Poplatník

Poplatníky daně z příjmů je možno rozdělit na tři skupiny:

- občany USA;
- osoby s pobytem na území USA (resident alien), přičemž rezidentství se určí velmi zajímavým způsobem, popsáním v § 7701 písm. b) odst. 2. písmeno A) Daňového zákoníku. Za rezidenta je považována osoba s legálním pobytem na území USA, která v USA strávila v posledním roce alespoň 31 dní a zároveň součet dnů pobytu za poslední rok plus počet dní pobytu na území spojených států v roce předcházejícím dotčené zdaňovací období vynásobený koeficientem 1/2 plus počet dní pobytu na území Spojených států amerických v roce o dva roky předcházejícím zdaňovací období vynásobený koeficientem 1/3 musí překročit 183 dní;

Stejně jako v ostatních zkoumaných právních úpravách do kategorie cizinců – rezidentů nezapadají např. studenti nebo učitelé dočasně působící na území USA, ani členové diplomatických misí nebo zástupci cizích států u mezinárodních organizací působících na území USA (jako např. OSN).

- cizince (nonresident alien).

Předmět daně

Daňový zákoník se předmětu daně věnuje v části A – daně z příjmů, kapitole 1 – základní daně a přírázky, podkapitole B – výpočet zdanitelného příjmu, části I – definice hrubého příjmu, upraveného hrubého příjmu, zdanitelného příjmu atd. Z hlediska legislativní taxonomie je zajímavé, že veškeré úpravy předmětu daně jsou v jedné části Daňového zákoníku a navíc v paragrafech bezprostředně navazujících – sice v §§ 61 až 68. Další zajímavostí ve srovnání s dalšími zkoumanými zeměmi je skutečnost, že Daňový zákoník se nesnaží nijak precizně definovat předmět daně. Říká v podstatě, že předmětem daně z příjmů jsou veškeré příjmy poplatníka, pokud v něm není uvedeno jinak. Dále obsahuje pouze demonstrativní výčet příjmů. Toto je v rozporu s úpravami ostatních zkoumaných zemí, které daňové předměty definují daleko důkladněji. Na rozdíl např. od českého Zákona neobsahuje osvobozená plnění. Rovněž tak v Daňovém zákoníku nenajdeme bližší rozčlenění předmětu daně, jak to bylo v předchozích zkoumaných úpravách.

Hrubý příjem

Předmětem zdanění daně z příjmů v USA je tzv. hrubý příjem (gross income), plynoucí z jakéhokoliv zdroje. Základní vymezení hrubého příjmu nalezneme v § 61 Daňového zákoníku. Tento článek je pouhým výčtem a zároveň sám zdůrazňuje, že se nejedná o výčet taxativní nýbrž demonstrativní. Tento výčet obsahuje např.:

- příjmy ze závislé činnosti a to včetně darů zaměstnavatelem zaměstnanci, jak je upraveno v § 102 písm. c) Daňového zákoníku;
- úroky a dividendy;
- příjmy z podnikání;
- kapitálové příjmy;
- přijaté výživné;
- penze;
- příjmy ze životního pojištění;
- imputované příjmy z oddlužení.

Jednotlivé druhy příjmů nejsou při srovnání s kontinentálním právním systémem nijak překvapivé, rád bych se pouze zastavil u posledního z druhů příjmů a sice u imputovaných příjmů z oddlužení. V případě insolventního procesu jednotlivce, který je ukončen jinak než plným splacením dluhů, musí tento jednatel částky nesplacených dluhů zahrnout do svého daňového základu a následně z nich zaplatit daň.

Upravený hrubý příjem

První úroveň úpravy hrubého příjmu za účelem zjištění základu daně je jeho úprava podle § 62 Daňového zákoníku. Jedná se o úpravu o položky, které souvisí výhradně s podnikatelskou činností dotčeného poplatníka a nemůže si je odečíst poplatník, který je pouze zaměstnancem.

Zdanitelný příjem

Zjištění zdanitelného příjmu se věnuje § 63 Daňového zákoníku. Zajímavostí je, že veškeré částky uvedené v tomto paragrafu jsou vztaženy k cenové hladině roku 1987 a při jejich aplikaci musejí být upraveny o vliv inflace.

Další úpravy se skrývají v podknihy A, kapitoly 1, podkapitoly B, části VI. O těchto úpravách se blíže zmíním při popisu úpravy příjmů ze samostatné výdělečné činnosti

jako samostatného dílčího základu daně z příjmů.

Podle tohoto ustanovení je v zásadě možné použít dvojí cestu zjištění základu daně:

Použití skutečných odpočitatelných položek

Tento postup je upraven v § 63 písm. a) Daňového zákoníku a je určen pro poplatníky, kteří si zvolí uplatnění jiných než standardních odpočitatelných položek.

Použití standardních odpočitatelných položek a osobních daňových úlev

Tento postup je upraven v § 63 písm. b) Daňového zákoníku a je určen pro všechny ostatní poplatníky, přičemž standardními odpočitatelnými položkami se v souladu s § 63 písm. c) rozumí:

- základní odčitatelná položka na poplatníka ve výši 3.000 USD;
- základní odčitatelná položka na daňové přiznání ve výši 6.000 USD jde-li o sezdané poplatníky podávající daňové přiznání společně nebo o ovdovělé poplatníky;
- a nebo 4.400 USD, jde-li o tzv. "hlavu domácnosti";
- dodatečnou odčitatelnou položku ve výši 600 USD pro poplatníka, který dosáhl věku 65 let, nebo jehož manžel /-ka dosáhl /-a věku 65 let;
- dodatečnou odčitatelnou položku ve výši 600 USD pro poplatníka, který je slepý;

V případě daňových poplatníků nerezidentů se v souladu s § 63 písm. c) odst. 6 subpísm. B se tyto standardní úlevy rovnají 0.

Osobními daňovými úlevami se dále v souladu s § 151 Daňového zákoníku rozumí:

- odčitatelná položka na druhého z manželů, v případě že tento nemá vlastní příjmy a sezdaní poplatníci nepodávají společné daňové přiznání ve výši 2.000 USD;
- odčitatelná položka na závislou osobu ve výši 2.000 USD.

Tyto osobní daňové úlevy mohou v plné výši využívat pouze poplatníci, jejichž upravený zdanitelný příjem nepřekročí hranici, která činí:

- 150.000 USD v případě sezdaných poplatníků podávajících společné daňové

- příznání nebo u ovdovělých poplatníků;
- 125.000 USD v případě hlavy domácnosti;
- 100.000 USD v případě poplatníků jednotlivců nespádajících do předchozích dvou kategorií;
- 75.000 USD v případě sezdaných poplatníků nepodávajících společně daňové příznání.

V případě, že zdanitelný příjem poplatníka překročí výše uvedenou hranici, budou tyto osobní daňové úlevy sníženy o 2 procentní body za každých i započatých 2.500 USD, v případě sezdaných poplatníků nepodávajících společně příznání pak 1.250 USD, o které zdanitelný příjem poplatníka překročí výše uvedenou hranici.

Stejně jako u předcházejících případů, i tyto osobní úlevy jsou uvedeny v cenové hladině roku 1992 a musí být rovněž upraveny o vliv inflace.

Příjmy vyňaté z předmětu daně

Stejně jako v kontinentálních systémech, z předmětu zdanění jsou určité příjmy vyňaty, jako například:

- dary a dědictví, jejichž vynětí je upraveno v § 102 Daňového zákoníku;
- úrokové výnosy ze státních cenných papírů, jejichž vynětí je upraveno v § 103 Daňového zákoníku;
- příjmy plynoucí z odškodnění za nemoc nebo úraz z povolání, jejichž vynětí je upraveno v § 104 písm. a) bod 1.;
- jakékoliv platby z titulu utrpěného poškození zdraví (s výjimkou tzv. punitive damages), jejichž vynětí je upraveno v § 104 písm. a) bod 3. Daňového zákoníku;
- příjmy plynoucí z pojištění ve smyslu § 101 písm. a) odst. 1. Daňového zákoníku;
- platby z titulů úmrtí ve státní službě;
- příjmy, které poplatník obdrží jako náhradu nákladů za lékařskou péči podle § 105 písm. b) Daňového zákoníku;
- strava a ubytování poskytnuté zaměstnavatelem zaměstnanci, výlučně však v prostorách zaměstnavatele podle § 119 Daňového zákoníku;
- příjmy z prodeje nemovitosti, pokud v posledních pěti letech před jejím prodejem v ní měl poplatník své hlavní místo pobytu po dobu alespoň dvou

let podle § 121 Daňového zákoníku;

- v souladu s § 127 Daňového zákoníku nejsou předmětem zdanění ani výdaje zaměstnavatele na vzdělávání tohoto zaměstnance až do limitu 5.250 USD ročně;
- v souladu s § 132 písm. a) bod 1 Daňového zákoníku příjmy ve formě služeb, které zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci za podmínky, že se jedná o služby poskytované rovněž zákazníkům a jejich poskytnutí zaměstnanci nevyvolává žádné dodatečné náklady (tedy např. režijní jízdenky);
- příspěvky, které zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci v souvislosti s dopravou do zaměstnání podle § 132 písm. a) bod 5 Daňového zákoníku;
- v souladu s § 132 písm. j) bod 4 Daňového zákoníku nepeněžním příjmem není ani použití sportovišť v prostorách zaměstnavatele;
- příjmy poplatníka v souvislosti s přijetím dotace či náhrady v souvislosti s instalací technologie šetřící neobnovitelné zdroje podle § 136 Daňového zákoníku;

Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti

Stejně jako v ostatních zkoumaných zemí je součástí zdanitelných příjmů i příjem ze samostatné výdělečné činnosti. Postup zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti, je upraven v §§ 1401 a n. Daňového zákoníku. Při výpočtu daně z příjmů se s těmito příjmy pracuje jako se samostatným základem daně, kdy je jejich objem zjišťován a upravován odděleně od ostatních příjmů. Analogicky k ostatním zkoumaným zemím jsou v rámci tohoto samostatného základu daně zdaňovány příjmy dosahované v rámci osobních obchodních společností (partnerships). Tyto příjmy mají také vlastní sazbu daně, která činí 12,40 % upraveného základu daně. Stejně tak specifické jsou i odčitatelné položky a pravidla týkající se osobních daňových úlev jak byla popsána výše se na tuto kategorii příjmů nevztahují.

Úprava zdanitelného příjmu v této kategorii je upravena v podkapitole A, kapitoly 1, podkapitoly B, části VI Daňového zákoníku. Tato část Daňového zákoníku obsahuje 37 paragrafů obsahující jednotlivé odčitatelné položky od zdanitelného příjmu. Jsou to například:

- výdaje spojené s provozováním samostatné výdělečné činnosti (§ 162 Daňového zákoníku)

Tato položka není žádným překvapením, odpovídá praxi v ostatních zkoumaných

zemích, kdy je předmětem daně pouze čistý výsledek podnikání. Zajímavostí je však dikce tohoto ustanovení. Daňový zákoník totiž obsahuje explicitní ustanovení zakazující odpočet výdajů na nelegální prodej narkotik či z poskytování nelegálních úplatků.

- určité zaplacené daně (§ 164 Daňového zákoníku)

Základ daně z příjmů snižují i určité zaplacené daně. Jedná se např. o daně majetkové. Zajímavostí je odpočet daně z nemovitosti pokud dojde k převodu této nemovitosti v průběhu zdaňovacího období. V takovém případě si každý z vlastníků dotčené nemovitosti může odečíst alikvotní část daně odpovídající poměru dob jejich držeb.

Osoby samostatně výdělečně činné podléhají zvláštní dani, z jejichž výnosů je financován systém sociálního pojištění (tj. systém odpovídající našemu eufemismu „sociální pojištění“). Sazba této daně je v souladu s § 1401 Daňového zákoníku 12,40 % u sociálního pojištění a 2,90 % u nemocenského pojištění, počítáno z celkových příjmů dosažených samostatně výdělečnou činností. Jedna polovina takto zjištěné daně je odčitatelnou položkou daně z příjmů.

- odpisy investičního majetku (§ 167 Daňového zákoníku);
- dary a příspěvky na dobročinnost (§ 170 Daňového zákoníku)

Stejně jako v ostatních zkoumaných zemích i v USA je možnost odpočtu darů vázána na osobu příjemce a hodnota odčitatelných darů není neomezená.

- ztráta z provozování samostatné výdělečné činnosti (§ 172 Daňového zákoníku)

Podle tohoto ustanovení je možno daňovou ztrátu uplatnit v následujících 20 daňových obdobích a dokonce proti dvěma daňovým obdobím bezprostředně předcházejícím. Tak dlouhá doba uplatnění daňové ztráty nemá ve zkoumaných zemích konkurenci.

- výdaje na výzkum a vývoj (§ 174 Daňového zákoníku);
- výdaje šetřící vodní zdroje či zdroje půdy (§ 175 Daňového zákoníku).

Velká řada odčitatelných položek v této části Daňového zákoníku je velmi úzce zaměřena a ukazují skvělý příklad, jak lze pomocí nastavení systému daně z příjmů ovlivňovat chování poplatníků. Konkrétně jde například o úlevy:

- výdaje na pořízení vozidla s alternativním pohonem nebo zařízení umožňující tento alternativní pohon (§ 179A Daňového zákoníku);
- odčitatelná položka za uvedení do provozu energeticky nenáročné budovy (§ 179D Daňového zákoníku)

Tato odčitatelná položka se zjistí vynásobením částky 1,80 USD a počtem čtverečních stop užité plochy budovy.

- výdaje za odstranění stavebních překážek handicapovaným občanům a starším osobám (§ 190 Daňového zákoníku);
- výdaje na znovuzalesnění krajiny (§ 194 Daňového zákoníku);
- výdaje na rozjezd vlastního podniku (§ 195 Daňového zákoníku)

Tento výdaj je obdobný pobídkám na rozvoj podnikatelské aktivity, které známe například z praxe České republiky.

Pokud čisté příjmy ze samostatné výdělečné činnosti nedosahují 400 USD, daň se z nich nevybírání ani neplatí.

Sazba daně

V USA je používán systém progresivní sazby daně. Jednotlivé sazby daně se od sebe odlišují v závislosti na kategorii poplatníka. Kategorie jsou přitom následující:

- sezdaní poplatníci podávající daňové přiznání společně;
- sezdaní poplatníci podávající daňové přiznání samostatně;
- nesezdaní poplatníci;
- ovdovělí poplatníci;
- kategorie "hlava domácnosti".

Zajímavostí je, že Daňový zákoník obsahuje pásmové sazby daně naposledy za zdaňovací období 1993. Od té doby jsou daňové sazby pravidelně stanovovány rozhodnutím Úřadu pro vnitřní příjmy. Pro názornější vysvětlení přikládám v následujících tabulkách přehled mezních sazeb a hraniční příjmy pro jednotlivá pásma progrese.

Mezní sazby a daňová pásma pro zdaňovací období 2008

Sazba daně	Nesezdání poplatníci	Sezdání poplatníci podávající daňové přiznání společně	Sezdání poplatníci podávající daňové přiznání samostatně	Hlava domácnosti
10 %	0 – 8.025	0 – 16.050	0 – 8.025	0 – 11.450
15 %	8.026 – 32.550	16.051 – 65.100	8.026 – 32.550	11.451 – 43.650
25 %	32.551 – 78.850	65.101 – 131.450	32.551 – 65.725	43.651 – 112.650
28 %	78.851 – 164.550	131.451 – 200.300	65.726 – 100.150	112.651 – 182.400
33 %	164.551 – 357.700	200.301 – 357.700	100.151 – 178.850	182.401 – 357.700
35 %	357.701+	357.701+	178.851+	357.701+

Mezní sazby a daňová pásma pro zdaňovací období 2009

Sazba daně	Nesezdání poplatníci	Sezdání poplatníci podávající daňové přiznání společně	Sezdání poplatníci podávající daňové přiznání samostatně	Hlava domácnosti
10 %	0 – 8.350	0 – 16.700	0 – 8.350	0 – 11.950
15 %	8.351 – 33.950	16.701 – 67.900	8.351 – 33.950	11.951 – 45.500
25 %	33.951 – 82.250	67.901 – 137.050	33.951 – 68.525	45.501 – 117.450
28 %	82.251 – 171.550	137.051 – 208.850	68.525 – 104.425	117.451 – 190.200
33 %	171.551 – 372.950	208.851 – 372.950	104.426 – 186.475	190.201 – 372.950
35 %	372.951+	372.951+	186.476+	372.951+

Minimální povinná daň

Daňový systém USA zná rovněž institut minimální výše daňové povinnosti (Alternative Minimum Tax) upravený v § 55 Daňového zákoníku, která tvoří jakousi přírážku k již zjištěné řádné dani. Za tímto účelem pracuje s pojmem testovací minimální daň (Tentative Minimum Tax). Testovací minimální daň se porovnává se skutečně zjištěnou výší daňové povinnosti a pokud je testovací minimální daň vyšší, stává se tato vyšší hodnota daňovou povinností.

Institut minimální daňové povinnosti byl do amerického právního řádu zaveden v roce 1970, kdy měl omezit možnosti legálního snižování daně z příjmů zejména ze strany nejbohatších členů společnosti, nicméně po reformách R. Reagana v roce 1986 dopadl na většinu daňových poplatníků a jeho účelem je omezit široce pojatých daňových zvýhodnění.

Vzhledem k tomu, že částky používané ke zjištění testovací minimální povinné daně nejsou indexovány s ohledem na inflaci, dopadá tento institut na čím dál širší a čím dál chudší vrstvy populace. Při výpočtu minimální daňové povinnosti nelze uplatnit některé z odčitatelných položek, jak je to možné u běžné daně z příjmů. Ostatně to byl prvotní účel tohoto institutu. Výše zmíněné přírážky se rovná rozdílu mezi testovací minimální daní a skutečně zjištěnou výší daně z příjmů. Sazba této testovací minimální daně je 26 % pokud rozdíl sloužící jako základna testovací minimální daně nepřekročí částku 175.000 USD a 28 % z částky, o kterou rozdíl sloužící jako základna testovací minimální daně překročí částku 175.000 USD.

Institut minimální daňové povinnosti je jedním z nejnapadanějších institutů Daňového zákoníku. Prvním důvodem je již zmíněná neindexace hranic, takže postihuje mnohem více poplatníků, než bylo zamýšleno při jeho zavedení a druhým důvodem je jeho silně distorzivní působení. Zatímco totiž zaplacené státní a municipální daně z příjmů jsou odečitatelnou položkou od zdaňovacího základu u běžné federální daně z příjmů, u minimálně daně z příjmů toto neplatí a tento fakt vyvolává pohyby mezi státy s různými sazbami státních daní z příjmů.

Úprava vypočtené výše daně

I Daňový zákoník počítá s rozsáhlými možnostmi modifikace daňové povinnosti. Slevě na dani je věnována celá část podknihy A, kapitoly 1, podkapitoly A, části IV, podčásti A.

Zajímavostí je, že daňová úprava USA počítá s daleko širšími možnostmi daňového bonusu, než například úprava česká. Americký poplatník si může nejrůznějšími cestami snížit vypočtenou částku daňové povinnosti a dokonce ve výsledku tato daňová povinnost může být negativní. Jinými slovy, americký poplatník v mnohem větším rozsahu než poplatník český, může dosáhnout na daňový bonus, který je mu vyplacen. Originální americká terminologie používá pro tyto úlevy název „earned tax credit“, což plně vystihuje jejich podstatu. Jde totiž o úlevy, které si poplatník odečítá od své daňové povinnosti. Je to dalším případem, jak motivovat jednotlivce ke zvýšené pracovní aktivitě a zároveň udržovat sociální stabilitu společnosti. Ve velké většině jsou tyto úlevy vázány na sociální status poplatníka. V evropských modelech sociálního státu poplatník tyto úlevy obdrží také, ovšem formou dávek v sociální síti a nic jej nenutí k aktivní činnosti.

Sleva na dani vázaná na závislé osoby

Podle § 21 Daňového zákoníku každý daňový poplatník, který:

- má alespoň jednu závislou osobu mladší 13 let; nebo
- je na něm závislá alespoň jedna osoba s fyzickým či mentálním postižením bez ohledu na věk; nebo
- druhý z manželů je mentálně nebo fyzicky postižený,

na slevu na dani, která bude vypočítaná určitým procentním poměrem z určitých kvalifikovaných výdajů spojených s výkonem zaměstnání. Jak už název naznačuje, jedná se o výdaje, které poplatník vynaloží buď na péči o na něm závislou osobu, za účelem umožnění výkonu zaměstnání. Horním limitem těchto kvalifikovaných výdajů za kalendářní rok jsou u jedné závislé osoby 3.000 USD a při dvou a více závislých osob 6.000 USD. Dalším omezením těchto kvalifikovaných výdajů je, že nemohou být uplatňovány ve větší částce než činí roční příjem poplatníka (u svobodných), u sezdaných pak maximálně ve výši nižšího z obou příjmů. Takový prvek se nazývá zasloužená úleva a je velmi obvyklým principem Daňového zákoníku.

Základní procentní poměr slevy na dani činí 35 % kvalifikovaných výdajů a tento poměr se snižuje o jeden procentní bod za každé započaté 2.000 USD, o které upravený hrubý příjem poplatníka za rok překročí částku 15.000 USD. Tento procentní poměr přitom nemůže klesnout pod 20 %.

Sleva na dani vázána na osobu poplatníka

V souladu s § 22 Daňového zákoníku má poplatník, který:

- dovršil věk 65 let; nebo
- je v invalidním důchodu

nárok na slevu na dani. Částka slevy na dani se zde určuje rovněž jako 15 % podíl, nepočítaným však z hrubého příjmu nebo jiného druhu příjmu, ale sám § 22 Daňového zákoníku obsahuje fixní částky, od kterých se tato sleva odvíjí.

Těmito částkami jsou:

- 5.000 USD u jednotlivců, případně u sezdáných poplatníků podávajících společné daňové přiznání, nicméně podmínky uvedené výše splnil pouze jeden z dotčené dvojice;
- 7.500 USD v případě sezdáných poplatníků podávajících společné daňové přiznání v případě, že kvalifikační podmínky tohoto paragrafu splní oba poplatníci; a nebo
- 3.750 USD v případě sezdáných poplatníků, kteří podávají samostatné daňové přiznání.

Od výsledné částky slevy je však třeba odečíst hodnotu plnění, která není zdanitelným příjmem a je poskytována z veřejného sociálního pojištění (nebo obdobného pojištění na základě zvláštních zákonů).

I u této slevy je omezení v závislosti na velikosti poplatníkem dosažovaného upraveného hrubého příjmu a zároveň písmeno f) tohoto paragrafu říká, že tato sleva není určena pro cizince – nerezidenty.

Správa a výběr daně

Institucí pověřenou správou a výběrem daně z příjmů v USA je Úřad pro vnitřní příjmy (Internal Revenue Service), spadající pod ministerstvo financí. Její pravomoci jsou rovněž upraveny v Daňovém zákoníku. Úřad pro vnitřní příjmy např. pravidelně vydává výkladové instrukce k Daňovému zákoníku (obdobu našich instrukcí D).

Základní metodou zjištění daně z příjmů je daňové přiznání. V souladu s § 6012 odst. a) část 1. A Daňového zákoníku je každý jednotlivec povinen podat toto daňové

příznání. Výjimku tvoří poplatníci, jejichž hrubý příjem nedosahuje hranice 10.000 USD a zároveň je tvořen téměř zcela příjmy ze závislé činnosti. Vzhledem k tomu, že je v USA používána progresivní sazba daně z příjmu, upravuje § 6013 Daňového zákoníku společné daňové příznání manželů. Termín pro podání daňového příznání je v souladu s § 6072 Daňového zákoníku do 15. dubna roku následujícího po kalendářním roku, za který je daň vybírána, nebo do 15. dne čtvrtého měsíce od skončení fiskálního období, je-li toto odlišné od roku kalendářního. Ke stejnému dni je poté také vypočtená daň splatná. V systému podávání příznání k dani z příjmů nejsou žádné výjimky rozhodne-li se poplatník k využití služeb a podání daňového příznání prostřednictvím daňového poradce.

V USA je možné podávat toto příznání i elektronicky a ve zdaňovacím období 2007 bylo takto podáno 56,7 % všech příznání k dani z příjmů fyzických osob. Termín pro podání je vždy k 15. dubnu následujícího roku. Formulář daňového příznání pro daň z příjmu jednotlivců má číslo 1040. Zkrácenou formou tohoto formuláře je formulář č. 1040A, který je určen pro poplatníky, jejichž zdanitelný příjem nepřekročí 100.000 USD a kteří se rozhodnout uplatnit pouze standardní odečitatelné položky. Poplatníci této skupiny, kteří navíc nemají žádné závislé osoby, mohou použít formulář č. 1040EZ, ať podávají daňové příznání společně nebo individuálně. Další z druhů daňových příznání podávají poplatníci nerezidenti a má označení 1040-NR. Tento druh příznání podávají např. čeští vysokoškolští studenti účastníci se studijních pobytů Work and Travel. Z vlastní zkušenosti dodávám, že jeho vyplnění není obtížnou záležitostí. Posledním z formulářů, o kterém se zmíním je formulář 1040-X, který slouží k opravě chyb v předchozích podáních.

Zajímavým formulářem v procesu daně z příjmů je formulář č. 1098, který slouží k vyčíslení úroků z hypotéčních úvěrů placených poplatníkem. Stejně jako v dalších zkoumaných zemích jsou tyto úroky za určitých okolností výdajem snižujícím základ daně, avšak v evropském kontextu k jejich uplatnění stačí potvrzení od příjemce (navíc ve SRN nemusí jít ani o úroky poskytnuté bankovním subjektem, ale lze uplatnit i úroky od úvěru poskytnutého např. rodiči poplatníka). Stejný režim se uplatní např. u úroků z úvěrů na školné.

Důležitou roli hraje rovněž formulář W-2, který je ekvivalentem zúčtování záloh na daň z příjmů známou z ostatních zkoumaných systémů. Na tomto formuláři totiž zaměstnavatel potvrdí součet vyplacených mezd zaměstnanci, sumu záloh odvedených na daň z příjmů a sumu příspěvků na sociální pojištění.

Zálohy na daň z příjmů strhávané zaměstnavatelem

Stejně jako v ostatních zkoumaných zemích, zná i realita Spojených států amerických strhávání záloh na daň z příjmů fyzických osob prováděné zaměstnavatelem vyplácejícím mzdu a upravuje jej v § 3402. Podkladem pro zohlednění odečitatelných položek při výpočtu záloh na daň z příjmů a tedy jakýmsi ekvivalentem Lohnsteuerkarte resp. Prohlášení, o kterých jsem se zmínil v předchozím textu, je certifikát odpočtů (Exemption Certificate), který musí zaměstnanec předložit zaměstnavateli. Dojde-li v průběhu zdaňovacího období ke změně ve skutečnostech odůvodňujících odpočitatelné položky, musí zaměstnanec předložit zaměstnavateli nový certifikát odpočtů, a to do 10 dnů od takové změny. I v Daňovém zákoníku najdeme omezení cizinců – nerezidentů při zohledňování odčitatelných položek při výpočtu záloh na daň z příjmu. Tito poplatníci mohou uplatnit pouze jednu (libovolnou) odčitatelnou položku.

Zajištění daně

Daňový zákoník obsahuje rovněž institut sloužící k zajištění daňového výnosu z příjmů dosahovaných na území USA daňovými nerezidenty. Je jím odvod daně srážkou podle § 1441 Daňového zákoníku. Sazba tohoto odvodu je 30 % nebo 14 % v závislosti na kategorii poplatníků. Srážková daň se netýká příjmů dosahovaných při provozování samostatné výdělečné činnosti. Rovněž jako např. v české právní úpravě platí, že za odvedení této srážkové daně je zodpovědný plátcem příjmu a stržená částka slouží jako záloha na skutečně zjištěnou daňovou povinnost.

7. Závěr

Co se týče jednotlivých daňových úprav zkoumaných evropských zemí, jsou si velmi blízké. Tři země jsou z oblasti kontinentálního evropského práva a mají podobný historický vývoj. Německá úprava je velmi důkladná, samotný EStG je několikanásobně obsáhlejší než obě další zkoumané evropské daňové úpravy. Tato obsáhlost je vyvolaná velkým množstvím výjimek a zvláštních úprav, proto bych daňové zákony České republiky a Slovenské republiky hodnotil jako uživatelsky srozumitelnější. Na druhé straně ve srovnání se všemi již zmíněnými úpravami stojí úprava americká, která je pro uživatele z kontinentálního právního systému jen stěží uchopitelná. Počtem výjimek se minimálně vyrovná úpravě německé. Dalším jejím typickým rysem je změť křížových odkazů, která osobě s kontinentálním právním vzděláním v podstatě znemožňuje rozumnou práci s Daňovým zákoníkem. Překvapením však je, že i úprava americká se velmi blíží úpravám evropským a mezi všemi zkoumanými úpravami nejsou žádné dramatické rozdíly, ani nelze vysledovat důraz na nějaký z jejich prvků. Toto je dobrou zprávou pro všechny zastánce prohlubování evropské integrace a daňové unifikace.

Ve všech zkoumaných úpravách lze vysledovat totožné principy (při výkladu principů nesmí být opomenuta omezená daňová povinnost nerezidentů a společné zdanění manželé, které jsou ovšem výjimkami potvrzujícími pravidla). Jde zejména o tyto:

- Princip pravidelnosti

Tento princip je třeba spatřovat ve skutečnosti, že se zdaňování příjmů opakuje v cyklech určených zdaňovacím obdobím.

- Princip univerzality

Dani z příjmů podléhají všechny fyzické osoby dosahující příjmů na území dotčených států. Tyto jednotlivé fyzické osoby jsou poté zdaňovány za respektování zásady individuálního zdanění, tj. každý za svůj daňový základ, neexistují žádné např. rodinné součty.

- Princip úplnosti

Tento princip znamená, že zdanění podléhají veškeré příjmy. Daňový předmět je rozdělen na dostatečný počet druhů příjmů, případně vágně vymezen, aby žádný

z dosahovaných příjmů nebyl opomenut. Přičemž příjmy se zdaňují v jejich nominální hodnotě, neuvažuje se vliv inflace mezi jejich dosažením a okamžikem podání daňového přiznání. Rovněž je dodržována realizační zásada, podle které se zdaňuje příjem až po jeho dosažení na trhu, nikoliv tedy skryté příjmy dosažené změnou hodnoty drženého statku.

- Princip horizontální spravedlnosti

Tento princip říká, že poplatníci se stejnými zdanitelnými příjmy, zaplatí stejnou částku daně.

- Princip vertikální spravedlnosti

Tento princip je typický pro země, kde je pásmová progresivní sazba daně. Ze zkoumaných zemí si tuto sazbu daně ponechalo již jen Německo a USA, Slovenská republika i Česká republika tento princip opustily v posledních reformách.

Ve zkoumaných úpravách je však možné najít i rozdíly. Tak třeba Česká republika a Slovenská republika se vydávají na cestu jedné sazby daně z příjmů fyzických osob. Po této volbě ztrácí smysl společné zdanění manželů, jelikož daňová funkce má lineární průběh a na tomto poli není možné realizovat žádnou úsporu. Praktikování společného zdanění manželů však přetrvává v zákonné úpravě německé i americké, kde nachází svůj smysl ve vyrovnávání účinků progresivity daňové sazby.

Zároveň dochází vlivem nižší jednotné daňové sazby k poklesu daňové kvóty. To je v souladu s neokonzervativními postuláty, které kladou důraz na snižování přímých daní na úkor daní nepřímých. Nižší přímé daně tak posilují ochotu obyvatel pracovat a těžiště zdanění se přesouvá k daním nepřímým. Jinými slovy je podporována ekonomická aktivita obyvatel. K jediné sazbě daně z příjmů se kromě ČR přiklonila i Slovenská republika.

V souvislosti s úrovní zdanění příjmů v USA bych rád upozornil na velmi zajímavý výrok Kurta Hausera z roku 1993, tzv. Hauserův zákon, který říká, že příjmy z federální daně z příjmů budou vždy 19,5 % HDP, bez ohledu na výši marginální sazby daně z příjmů. 20. května 2008 otiskl Wall St. Journal graf, který ukazoval, že skutečné daňové příjmy z federální daně z příjmů oscilovaly mezi lety 1950 a 2007 skutečně kolem 19,5 % HDP, přestože mezní sazba daně z příjmů v tomto časovém období variovala mezi 28 % a 91 %. To by ukazovalo na souvislost s Lafferovou křivkou, o

které jsem se zmínil v úvodu své práce.

Zároveň však jak u České republiky, tak i u Slovenské republiky vidíme menší snahu pomocí různých úlev zvyšovat pracovní aktivitu obyvatelstva. Jako příklad lze uvést propracovaný systém úlev pro zaměstnance v Německu typu započítávání nákladů na dopravu do práce nebo nákladů na zvyšování kvalifikace hrazené samotným poplatníkem – zaměstnancem.

Prvkem, který se naopak opakuje v různých formách ve všech zkoumaných úpravách a je v nich z historického pohledu pevně zakotven, je mechanismus podpory rodinné politiky. Toto je vyvolané demografickým vývojem v zemích Evropy, kdy dochází k postupnému stárnutí populace a zároveň přirozené přírůstky obyvatelstva nedokáží vyrovnávat přirozené úbytky. Stejně prvky vidíme i v úpravě americké, kde se neodvažují poukazovat na spojitost s demografickou situací USA, kterou nemohu posuzovat. Nicméně odborná literatura si vystačí i s teoriemi vln a vyrovnávání sociálních výtobytků na různých geografických teritoriích (tzv. „opisování od sousedů“).

Slovenská republika, byť se přiklonila k aplikaci rovné sazby daně, nepracuje s pojmem superhrubé mzdy. Systém odvodů tak není natolik otevřený a pro poplatníky srozumitelný jako systém v ČR. Daň tedy také není odváděna ze zaplaceného pojištění.

Je velmi těžké vynést jednoznačný výrok o tom, která ze zkoumaných úprav je nejlepší. Velmi záleží totiž na tom, z pozice jakého uživatele dané úpravy hodnotíme. Zatímco poplatník, který má znalosti daňových předpisů, dokáže v německé či americké úpravě najít velké množství zvýhodnění, tak poplatník bez těchto znalostí bude mít problémy se řádným vyplněním daňového přiznání. Zároveň platí také přímá úměra, kdy s rostoucím počtem výjimek a zvláštních úprav roste i možnost daňových úniků nebo se přinejmenším otevírají dokořán dveře daňové optimalizaci. Pokud bych tedy měl soudit z hlediska běžného uživatele, zřejmě bych dal přednost jistotě, kterou skýtají daňové úpravy České a Slovenské republiky.

Rovná vs. lineární daň z příjmů

Na tomto místě bych se rád v krátkosti pozastavil nad běžným omylem, který se běžně objevuje v oblasti pojmů týkajících se zdanění. Je třeba totiž od sebe odlišit pojmy rovná a lineární daň.

Rovná daň

Pojem rovná daň je označením pro daň, která je v absolutní výši pro všechny poplatníky stejná. Vžilo se pro ni také označení daň z hlavy a je jediným případem, kdy je daňový subjekt zároveň daňovým objektem. Takováto daň už v současnosti není používána, jedná se typicky o historickou daň. V současném pohledu na teorii zdanění je na ni nahlíženo jako na extrémně nespravedlivou daň. Konstrukce této daně neumožňuje totiž individualizovat daňovou povinnost podle platební schopnosti poplatníka, její výše je totiž pro každého stejná. Takováto konstrukce je v současnosti použita naopak u poplatků, které však na rozdíl od daně jsou vybírány na ekvivalentním principu. Rovnost absolutní výše daně má na druhou stranu tu výhodu, že nezpůsobuje distorze, neboť žádným způsobem není možné se jí vyhnout.

Při pohledu do historie zjistíme, že první užití rovné daně se datuje do roku 1377, kdy byla v Anglii tato daň užitá k financování války proti Francii. Symbolicky poslední užití takovéto daně bylo opět ve Velké Británii za úřadování Margaret Thatcherové.

Jedinou ospravedlnitelnou funkcí této daně je funkce fiskální, nicméně její parametry byly v minulosti používány i k jiným účelům. Například v USA byla takováto daň, pro kterou se ujal označení *Poll Tax (volební daň)* prostředkem perzekuce původního afroamerického obyvatelstva. Podle tehdejší americké úpravy se totiž nemohl zúčastnit voleb ten, kdo neplatil volební daň, která byla poměrně vysoká. Tato obstrukce byla odstraněna až přijetím 24. dodatku k Ústavě Spojených států amerických dne 23. ledna 1964.

Dalším černým zápisem v historii bylo zneužívání této daně k regulaci imigrace. Například kanadský zákon proti čínské imigraci z roku 1885 stanovil povinnost každého čínského občana zaplatit při vstupu do Kanady daň ve výši 50 dolarů. Tato sazba byla následně zvyšována až na 500 dolarů v roce 1903. Za tuto diskriminaci se 22.6.2006 kanadský premiér Stephen Harper omluvil a potomci postižených byli odškodněni částkou 20.000 dolarů. Za stejným účelem byla tato daň uvalena rovněž v roce 1881 na Novém Zélandu.

Lineární daň

Lineární daň je správným názvem pro daň z příjmů s konstrukcí aktuálně používanou v ČR nebo SR. Průběh této daňové funkce je možné zachytit v grafu, kde na osách je velikost daňového základu a velikost daňové povinnosti. Vzhledem existenci jedné sazby daně, po eliminaci vlivu všech úlev, je možno říci, že daňová funkce je graficky

znázorněná rostoucí přímkou – tedy je lineární.

Spravedlnost daně z příjmů a názory de lege ferenda

Pro posouzení spravedlnosti zvolených cest zdanění příjmů fyzických osob je bezpodmínečně nutné opustit deskriptivní postup a uchýlit se k hodnotícím vyjádřením. Tato část práce si nenárokují jakoukoli správnost, neboť hodnocení není a nemůže být jiné než individuální.

Přikláním k názorům liberálním a tvrdím, že nadměrné zdanění příjmů fyzických osob není z pohledu společnosti jako celku dobré. Dochází tak k utlumení samostatné aktivity jednotlivců. Navrhoval bych naopak postup s těžištěm v uvalování nepřímých daní. Zejména by mělo být využíváno ve zvýšené míře zdaňování aktivit s negativními externalitními efekty. Navrhoval bych hledat zdroje státního rozpočtu například v posílení role ekologických daní. Zde navíc hraje velkou roli možnost ovlivňování chování lidí, které může být prospěšné nejen pro jednotlivý stát, ale i pro širší geografickou oblast, pokud by docházelo k eliminaci přeshraničního znečišťování. Další cestou by mohlo být zvyšování zdanění na spotřebu, zejména ve zdanění smrtících tabákových výrobků lze najít mezery. Rovněž zdanění alkoholických nápojů není na optimální úrovni. K tomuto bodu lze jen připomenout snahu ministryně Džamily Stehlíkové, která požaduje, aby v každém zábavním zařízení byl na nápojovém lístku alespoň jeden nealkoholický nápoj levnější než pivo.

V souvislosti s posilováním samostatné aktivity poplatníků a usměrňování jejich jednání, bych rád upozornil na prvek, který podle mě hodně schází české úpravě, a tím je daňová asignace. Daňová asignace rovněž odpovídá moderním teoriím občanské společnosti (byť může nabývat poměrně komických forem, jako např. v USA, kde je možno asignovat celé 3(!) USD do fondů prezidentské kampaně). Jsem toho názoru, že poplatníci by měli mít možnost ovlivňovat daňové určení určité části své daně z příjmů. V této souvislosti vidím jako zajímavý návrh předsedy KDU-ČSL pana Kalouska, který navrhuje, aby děti měly možnost posílat určité procento své daňové povinnosti na důchody svých rodičů. Jeho návrh jde dokonce dál v podpoře rodičovské politiky v tom směru, že investice do dětí by měly daňový efekt jako jiné výdaje. Tato myšlenka je třeba vidět v daňovém systému SRN, kde rodiny s dětmi mají nižší daňovou sazbu než rodiny bezdětné. Tento nápad mi osobně přijde velmi zajímavý pro jeho přesah do penzijního systému, který pro svou nestabilitu a trajektorii Titaniku je sám o sobě zajímavým tématem pro samostatnou práci.

Rovněž spory o charakter daňové sazby, zda má být lineární nebo progresivní, klouzavá či stupňovitá, jednotná či diferencovaná mi jsou cizí. Vzhledem k tomu, že zdaněna je aktivita jednotlivců, nechápu, proč by aktivnější jednotlivci měli být zdanováni více než ostatní. Vycházím z toho, že současný výnos je výsledkem minulých investic. Minulé investice byly učiněny na úkor minulé okamžité spotřeby. Pod pojmem investice je samozřejmě nutné vidět nejen materiální investice, ale rovněž investice do lidského kapitálu, vzdělávání, trénink. Každý jednotlivec stojí před volbou, jak se svými omezenými prostředky naloží. Zda je spotřebuje nebo užije ke generování budoucích příjmů. Z toho důvodu mi přijde snaha o progresivní zdanění zcela mylná a v rozporu se zájmy společnosti jako celku.

Na dalším místě bych se chtěl ohradit vůči často uváděným názorům požadujícím zjednodušení daňových norem. Mám za to, že takovéto zjednodušení není žádoucí. Většina z těchto stěžovatelů si rovněž neumí spravit počítač nebo osobní automobil, stejně tak si nebude ochotna operovat zánět slepého střeva. Je nutné se na tyto normy nedívat jako nástroje k naplnění státního rozpočtu, ale jako na sofistikované nástroje sloužící k ovlivňování aktivity poplatníků, pomocí ekonomických nástrojů usměrňovat jejich chování takovým směrem, který je optimální z hlediska celé společnosti. Z toho důvodu mi připadá jen přirozené, že stejně jako máme vzdělané lékaře, automechaniky nebo stavitele, tak budeme mít vzdělané daňové poradce, případně právníky se zaměřením na daňovou legislativu. S ohledem na změnu úpravy českého Zákona bych navrhoval, aby došlo ke sloučení všech daňových zákonů upravujících různé daně a zákonů ze stejné oblasti, jako je např. ZSDP do jednoho daňového kodexu, tak aby byla odstraněna roztržčenost úpravy daňové problematiky. Rovněž by stála za úvahu začlenit do takového kodexu úpravu sociálního pojištění. Taková praxe je například užita v úpravě zdanění příjmů jednotlivců v USA. Jako podpora tohoto návrhu může být uveden fakt, že přestože čeští zákonodárci trvají na pojmu sociální „pojištění“, o žádné pojištění se nejedná, neboť v tomto institutu nejsou použity žádné pojistné principy. Jedná se čistě a výlučně o jakousi přírůžku k daním, nebo samotnou daň, jejíž výnos je účelově vázán.

Posledním bodem, který bych navrhoval změnit, a který se po hříchu objevuje ve všech zkoumaných úpravách, je znevýhodňování daňových poplatníků – nerezidentů, při výpočtu záloh na daň z příjmů. Tito poplatníci nemohou uplatnit veškeré položky snižující daňovou povinnost při výpočtu záloh na daň z příjmů a často jsou s jejich uplatněním odkázáni na roční zúčtování záloh na daň z příjmu. Tento postup mi nepřijde správný. Jediným důvodem pro jeho užívání je to, že stát takto jednoduchou cestou čerpá

neúročený úvěr umělým zvyšováním daňové povinnosti určitých daňových poplatníků. Takovýto postup diskriminace mi nepřijde správný a navrhol bych jeho zrušení. Opět s odkazem na liberální ekonomické teorie, podle kterých by neměla být bržděna aktivita žádných osob ochotných pracovat.

8. Zusammenfassung der Rigorosumsarbeit

Thema der Rigorosumsarbeit: Einkommensbesteuerung der natürlichen Personen (Vergleich der Rechtsregelungen in der Tschechischen Republik, Slowakischen Republik, Bundesrepublik Deutschland und in den USA)

Schlüsselwörter: Einkommensteuer, Einkommensteuerregelung in den USA, lineare Steuer

Die Rigorosumsarbeit befasst sich mit der Einkommensteuer der natürlichen Personen als einer der größten Einkommensquellen des öffentlichen Haushalts. Ein weiterer Grund für die Wahl der Einkommensteuer ist, dass diese für die meisten Leute die bekannteste Steuer ist. Es handelt sich nämlich um eine direkte Steuer, die diese Steuerträger unmittelbar tragen müssen. Die Leute haben dann eine ganz gute Vorstellung von der Höhe der Steuer.

Zu der regionalen Wahl der verglichenen Rechtsregelungen kann ich angeben, dass es sich nicht nur um Länder der kontinentalen Rechtssysteme handelt, sondern auch um einen Vertreter des angelsächsischen Rechtssystems. Die Länder der kontinentalen Rechtssysteme habe ich wegen der gleichen historischen Ausgangspunkte gewählt. Es hat mich interessiert, wie sich die heutigen Rechtsregelungen voneinander entscheiden, weil die gewählten Länder zuvor sehr enge Beziehungen hatten. Zwei von diesen Länder bildeten noch vor weniger als 20 Jahren sogar einen Gesamtstaat. Zur Eingliederung des Staates aus dem angelsächsischen Rechtsgebiet hat mich die Frage gebracht, wie unterschiedlich die Regelungen in den verschiedenen Rechtssystemen sein können.

Die Rigorosumsarbeit selbst habe ich mit einer kurzen Übersicht der allgemeinen Charakteristik der Einkommensteuer der natürlichen Personen eingeleitet und habe auch meine Ausgangspunkte für die Wahl der betroffenen Länder erklärt. Dann bin ich schon zu dem eigentlichen Vergleich der untersuchten Rechtsregelungen gekommen. Bei jedem Land habe ich kurz die Geschichte der Einkommensbesteuerung beschrieben. Dann habe ich mich den einzelnen Elementen der Rechtsregelungen zugewandt. Ich habe versucht, von den einfachsten und wichtigsten zu den speziellen vorzugehen.

In dem letzten Teil der Rigorosumsarbeit habe ich alle vier Rechtsregelungen verglichen und die gemeinsamen bzw. ähnlichen Eigenschaften betont. Es war sehr überraschend, wie nah diese Rechtsregelungen zueinander stehen, auch wenn sie aus unterschiedlichen Rechtssystemen stammen. Nach dem schrittweisen Vergleich fand ich

es wichtig, mich kurz mit den Begriffen lineare Steuer und direkte Steuer zu befassen, weil diese Begriffe sehr oft falsch gebraucht werden. Die Ausführungen enden mit meinen Ansichten über die Gerechtigkeit der Einkommensteuer und mit Vorschlägen für zukünftige Rechtsregelungen.

Použitá literatura

1. Zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
2. německý Zákon o daních z příjmů v úplném znění vyhlášeném dne 19.10.2002 ve sbírce spolkových Zákonů v částce 4210 z r. 2003, ve znění pozdějších novel;
3. slovenský Zákon č. 595/2003 Z.z., o dani z příjmov;
4. kniha 26 právního řádu Spojených států amerických (United States Code);
5. Květa Kubátová: Daňová teorie a politika (Eurolex Bohemia; r.v. 2000);
6. Zuzana Rylová, Zlataše Tunkrová, Ivo Šulc, Zdeněk Krůček: Daňové Zákony 2008 (Computer Press, a.s., Brno; r.v. 2007);
7. Prof. Dr. Joachim Lang: Einkommen- und Bilanzsteuerrecht (Universität zu Köln; 2007);
8. [Http://www.mesec.cz/clanky/rovna-dan-teoreticky-zaklad-pro-snizeni-dani/](http://www.mesec.cz/clanky/rovna-dan-teoreticky-zaklad-pro-snizeni-dani/)
9. Důvodová zpráva ke změně Zákona o daních z příjmů;
10. Výstup expertní skupiny Ministerstva financí z července 2006 s názvem „Zdanění příjmů a majetku v ČR“;
11. Einkommen und Lohnsteuer (BMF; 2007);
12. Begleitbroschüre für Lehrerinnen und Lehrer, Steuersystem (Arbeitsgemeinschaft Jugend und Bildung e.V. Berlin, in Zusammenarbeit mit Bundesministerium der Finanzen, 2006);

9. Použité zkratky

A n.	a následující
BMF	německé spolkové ministerstvo financí
ČR	Česká republika
Daňový zákoník	kniha 26 právního řádu Spojených států amerických (United States Code)
DPFO	daň z příjmů fyzických osob.
ESTG	Zákon o dani z příjmu
EUR	Euro
FO	fyzická osoba
FÚ	finanční úřad
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
n.a.	není k dispozici
Sk	slovenská koruna
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
Zákon	Zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon SR	Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z příjmov, ve znění pozdějších předpisů

ZSDP

Zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků